

U

LIOPILAS LEHT

7

JAANIKUUL 1933

a / s. Tartu Pank

Asutatud 1868. a.

Asutatud 1868. a.

Peapank: Tallinnas

Osakonnad: Tartus,
Põltsamaal

Coimetab kõiki pangaoperatsioone

Korrespond. kõigis kodumaa linnades

Telegrammi aadress: Dorpatbank

Panga ühendus Londonis: The British Overseas Bank, Limited

MÜÜGIL KÕIKIDES RIIDEKAUPLUSTES

Rahvariided

ETA

KREENBALT

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

EESTI RAHVA SUUREL LAULUPÜHAL.

Neil päevil eesti rahvas koguneb suurele laulupeole. Rändab kokku maalt ja linnadest, kutsutud vana traditsiooni võlust. Ei ole ükski tee liialt pikk, ei ükski vahemaa liialt kauge. On pääsetud sinna raskemailgi oludel, rännatud mustemailgi mureaegadel ja kõigi takistuste kiuste on lauletud — valgemaks murelikud ajad ja lootustele püstitatud saatuslikke sihte.

Meie teame, mis laulupeod tähendavad selle rahva ajaloos. Ei ole juhus, et esimene laulupidu peeti Alma Materi külje all. Laulupidudelt on ammutatud teadvus eestlase inimväärtusest, rahva olemise mõistest; seal on süüdatud lootust ja valgust pimedamail ajaloo päevil; seal on lauldud minema mured ja sõlmitud sõprust otsustavaiks ülesandeiks; seal on pandud tuha all hõõguma aadete sädemed, et pärast seda suurema leegiga lüüa lõkkele; seal on haaratud ühiseks jõuks kõik kihid ja ringkonnad, üheks rahvuslikuks aatetervikuks.

Iseseisvusaastail on laulupidude traditsiooni jätkatud endise innuga, ühinedes endisest suurema huljana üle mitme aasta jälle tänu- ja rõõmulauluks, unustama väsimust ja töömuret. Sinna on kokku toodud ikka parem osa enesest — või kuidas muidu ilma vähemagi korrarikumiseteta võiks

koguneda ja pidutseda need tuhanded? Sinna on tõtatud omal tahtel, südame sunnil — või kes kahtleks selles, nähes neid rongide ridu, mis kannavad laulvat peret kokku üle maa? Ühegi seaduse jõud ei tooks kokku neid hulki.

Laulupidu on meie rahva pidu, on ainukene tõeline rahvuspüha.

Sedakorda eesti rahvas koguneb pidama juubelilaulupidu. Kuid ta koguneb ebamäärasemal tundeil kui kunagi varem. Ei koguneta enam plaanitsemat vabadust, riiklikku iseolemist — vaid tullakse kokku väsinuna ja tüdinuna oma noore iseseisvuse muredest, meeled tulvil mõrudust. Maa kannab eneses kibedust linnale, linn süüdistab maad ja üle tuhandete ei paista ühtegi juhti, kelle hääl võiks sumbutada kahtlused ja kibedust. Erakondade võitlused on kibestunud, on lõõnud lõhesid ja viinud rahva sisemiselt vastollu enesega, on võtnud temalt tema juhid. Ja meie tunnistame, et see võitlus ei ole alati olnud aus võitlus. Ta on röövinud rahvalt usalduse enda vastu, viinud üksiku teravasse vastollu teisega. On tihti kaotatud silmist terviku huvid, on halastamatult kistud lahti vanu haavu, löödud meelega kõige valusamaid hoope üksteisele, otsitud relvaks kõige sügavamaid

haavamisi. On leitud palju teid, kuid ei ühtegi ühendavat teed. Isegi ajaloolised suurused on kukutatud, autoriteedid kõigutatud, ja kõike mittemillegagi asendatud. Sõnu on tehtud viimasel ajal rohkem, kui kunagi varem. Ja ometi need sõnad pörkavad vastu kivi. Rahvas on pidanud komberdama tihti pimedas ja kobades tugikohti tundmatute hiilguste järele. Ja seda kõik majanduslikult raskel ajal. Süütunniistus ja lõhed pole aidanud seda aega leevendada.

Laulupeostki on sedakorda tahtetud teha kildkondade ettevõtte. On sealtki otsitud tuluallikat ja arvestatud rahva kandejõuga vähem, kui kunagi varem. Seda võivad teha ainult need, kes ei tea, ei taha teada, mis tähendavad eesti rahvale tema laulupeod. Ei tea, mis tähendab see, kui üle riigi kokku voolab lugematuid tuhandeid, et laulda.

Üliõpilasi ei ole sellele laulupeole vajatud. Laulupidude ajalugu räägib, et niikaua, kui on olemas eesti üliõpilasi ja laulupidusid, on need kaks seisnud lahutamatuna: läbi kõikide laulupidude on eesti üliõpilane olnud selle korraldamistöödel lähem abiline. 10. laulupeol meid ei vajata, esmakordselt ajaloo. Ja meie oleme näinud küllalt palju kriisitamisi, küllalt palju materdamisi, küllalt üksteise surumist,

et selle üle mitte imestada. Oleme näinud sedagi, kui vähe selistel puhkudel on arvestatud rahva tõsise ja õiglase tahtega. Ja meil on põhjust uskuda, et seegi umbusaldus ei ole mõeldud eesti rahva poolt.

Ja meie läheme laulupeole siiski. Üliõpilaskonna ridades on leidunud tasakaalukat tööd ja üksmeelt, on leidunud üksteise tõekspidamisega arvestamist kuni viimase ajani. Terviklus ja üksmeel on siin aasta-aastalt koguni kasvanud. Meie teame, et nii killustunult, nii lõhenenult ei saa püsida ükski rahvas, veel vähem väikerahvas. Tulevik kohustab meid rohkemale. Meie ometi usu-

me üle sellest väikesest ajast, paremale, valgemale tulevikule, nagu see on meie kohus ja õigus, mitte kaasa minna erakondlikkude tülide ja vastuoludega, nimetatagu seda ülemalt poolt kas või tuimuseks, nagu seda ongi nimetatud.

Meie tahame minna laulupeole kõigele vaatamata. Tahame minna ilma kibeduse ja lahkhelideta. Need päevad ei pea olema, ei tohi olla kohtumõistmise päevad. Meie ei taha olla need, kes kogunevad suurele rahvuspühale mõistma kohut ja süvendama lõhesid. Selleks ei õigusta meid minevik ega tulevik.

Meie tahame seks tehtud posi-

tiivse töö nimel koguneda lausuma tänusõnu neile, kes on ajalukku kirjutanud Vabadussõja heleda lehekülje, tahame süüdata akadeemilise kombe järele tõrvikud, et eesti rahvale ta esindaja kaudu öelda tervitust ja usku ning lootust tulevikku.

Leitagu meie ridades selleks ühine keel, nagu on seda leitud seni kõigis küsimusis.

On küllalt kaua otsitud teid, mis seda rahvast killustavad ja lahutavad — andku see 10. laulupidu tee, mis meid üle murede ühendaks isamaa tuleviku tööle.

Erika Veidenbaum.

EESTI LAULUPIDUDE MENTALITEEDIST.

Iga rahvas, kes tahab olla iseiseiv, peab omama rahvuslikult aktiivse meeololu ja teatud kindluse rahvusliku mentaliteedi mõttes, kusjuures rahvast siduvad jõud peavad olema ülekaalus võrreldes erirühmituste meeoluga.

Eesti rahvas kui aktiivne ühik on küllalt vana: aktiivse tegurina Läänemere ääres on ta esinenud juba küll Muinas-Eesti ajal. Muidugi ei või meie siiski tolleaegset eesti rahvast kujutella kokkuliitumise mõttes nagu nüüd, kus rahvas moodustab tervikliku riigi. Kuid rahvuslik, ühiklik talitus ei puudunud ju tol ajalgi. Ka hiljem, kui võõras võim oli paenutanud eestlasi poliitiliselt, avalduvad eestlaste ühispuüded. Järelikult teatud kokkukuuluvuse tunne oli juba siis ja selle tunde tegid tungiks just suured hädaohud. Hädaohud on rahvaid sundinud kil-lukestest ja üksikutest osadest kokku liituma, nii on eri maakondade rahvastest koondunud nüüdne Rootsi.

Tugevasti ja kiiresti arenes Muinas-Eesti. Ühiskondlik meel aga tarretus hiljem pealesuruva võõra mõju tõttu, mille ees kangelaslik rahvas lõppeks alla jää-

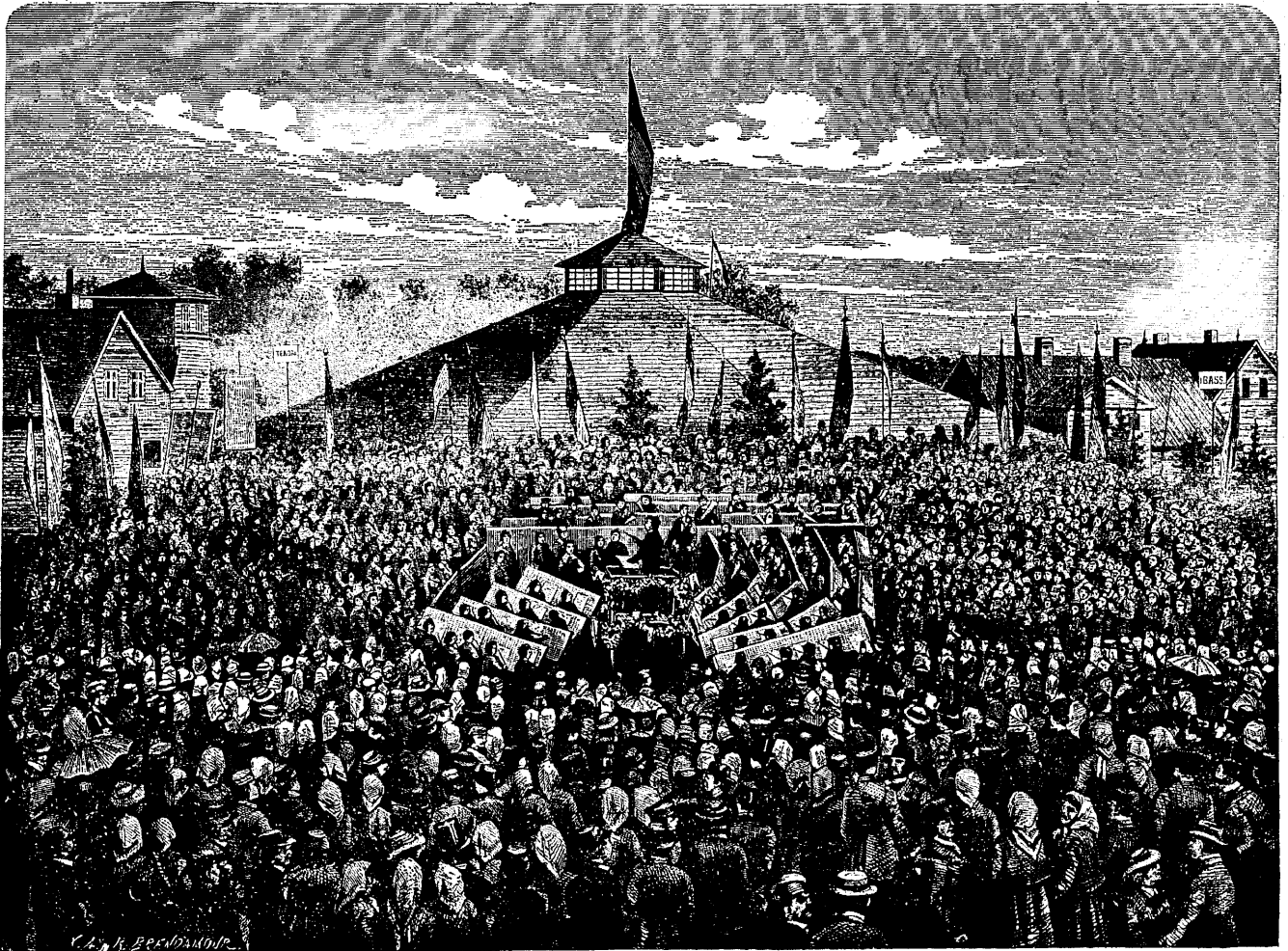
Kuid eestlaste ühiskondlikku meelt ei suutnud see siiski veel täiesti murda. Tõsi küll, nii paljugi muutus, rahvuslikult passiivsusse surutud vaba inimese julge tahe paralüseerus, rahva mentaliteeti kandus orja viha, salatud olek, enese sisemuse varjamine. Need negatiivsed nähted suurenesid ajaga ja seda enam, et polnud enam mingisugust suurt massilist eneseavaldamise võimalust. Peale suure vabadusvõitluse kurba lõppu 1343—1345 võisid veel tekkida kohalised mässud ja needki peamiselt siis kui maa oli välissõdade tõttu kistud katastrofaalseisse sündmustesse, nagu Vene-Liivi, Põhja sõja jne. aegu.

Kui 19. sajandi keskel maa hakkas vabanema ja tulid vähegi vabamad võimalused, tundus tarvidus end sirgu ajada ja kanget kaela kanda. Tundus tarvidus moraalse, sisemise puhastustule ja ühistunde järgi. Nüüd oli see laul ja mäng, millele kõige pealt võidi mõelda, teised ühistunde virgutamise abinõud tundusid veel nõrkadena ja välistakistused olid liiga suured. Aeg, olud, rahvas ja juhid polnud suuremaks ette valmistatud, kui mitte siia arvata 1857. a. ilmuma

hakanud „Perno Postimeest“ ja mõnd teist rahvuslikku üritust.

Nii toimuski 1869. a. laulupidu, mille tähtsus siis ja nüüd on võrratult lahkuminev. Kui ka nüüdki laulupidude puhkudel tulevad kokku otse arvutul hulgal koorid ja ka rahvas, pole sellel siiski enam seda suurt ja ülendavat mõju kui see oli esimesel laulupeol, kuhu suuremal hulgal otse pühamate tunnetega tuldi Tartu.

Kus oli eestlane üldse varem võinud arvukamalt koos viibida? See oli kirikus, talgudel, kõrtsides, küla kiikedel, laatadel ning võimu sunnil teolistena mõisa põllul ja voorides, kus lahjunud hobustega liiguti sageli piki halbu teid mitmekümnegi penikoorma kaugusel asetsevaisse linnadesse, kaasas kas viinavaadid või viljakoor-mad. Kannatus, viletsus, nõrk toit, külm ja niiskus roiutasid väsinuid rändajaid. Väikene puhkamine ja lohutus tee ääres kõrtsis, kus kohati teisi voorilisi, siis jälle edasi rännak roiutaval teel, kohates teisi tagasitulevaid voorilisi või härrasrahvast, kelle eest pidi terve voor kõrvale tõmbuma. Viha ja põlgus kees siis hinges.

Teine üldine laulupidu — Tartus 20., 21. ja 22. juunil 1879. a.

Kuid nüüd 1869. a. oli see teisiti. Nüüd tuldi vabamalt kokku, hinges mingi püha värin. Tundus nagu, et oled inimene ja kuulud ühte teistega. Tagasi vaadates laulupeole 1869 ja ka nii mõnele hilisemale, võib märkata, et laulupidudel on olnud suur ja tähtis ajalooline ülesanne. Rahvas vabanes, kasvas ja sirgus võimsalt nii isikuna kui rahvusena.

Laulupeod olid rahva ühised ja õilsad ettevõtted, kus massiline rahvustunne positiivselt sai ergutust. Teisi võimalusi oli vähe või kuigi nad olid, ei saanud nad areneda säärasteks massinäheteks, masselamusteks ja puhastustuleks. Tuldi kokku Eesti Kirjameeste Seltsi koos-

olekuteks, kuid varsti muutusid need ju parteilisteks võitluskirgede tallermaaks, siis põllumeeste seltside koosolekuile, kuid ka need ei võinud anda siiski säärast ülevat meeleolu kui laulupeod, kuigi ka neil on olnud rahva virgumises tähtis osa.

Iga rahvas vajab suuri pühi, suuri pidustusi, on need siis mingisugused sümbolised koosviibimised mineviku jne. tähtpäevade mälestamiseks.

Argielu murelik tänapäev on liiga väike, liiga tühine, et kogu inimese hinge täita. Olgugi et inimene võib anduda suure in-nuga ka kõige argipäevalisemate toimingute täitmisele, ei vabasta ega puhasta see veel mitte tema

tervet olemust. Loomulik siis, et igas inimeses ja igal rahval on tarve suure ja üleva püha-päeva ja suure õilistava teo järgi. Miks mõjuvadki tänapäeva suur- ja väikerahvaste peale suured massilised hingetõmbused ja koosviibimised. Suur, traagiline, jõurikas kisub masse kaasa ja teeb väheste aegade jooksul neid ühiseks.

Kui nüüd läheneme laulupeole, pole see ehk hingeliselt meile enam sääraseks õilistavaks julgustavaks jõuallikaks, kui kunagi varem. Oleme juba vabad, rahva mentaliteet on endisega võrreldes võrratult muutunud või muutumas. Eestlane tunneb end nüüd vaba isikuna ja vaba rahva liikmena. Kuid puhtmas-

silise liikumisena avaldavad nüüdki laulupeod oma mõju. Suurte hulkade koosviibimistes on olemas mingisugune rütm, eriline luule, mis meid väike-liikumisest, igapäevsest olemisest kisub suurtesse tundepehanguisse. Ka see ühendab, seob ja kutsub meid, nagu mingi salapärane võim, olgugi et puudub see suur, otse revolutsiooniline samm, mis viis eestlase esimese laulupeo juurde, mis massiliselt jäi kõikide osavõtjate arvu poolest taha praegusaja laulupidude tegelaste hulgast.

Tagasi vaadates minevikku, näeme, et laulupeod on nagu mingisugused sümbolised ajameeleoludele vastavad ajamärgised, nagu mingisugused tähtsad ajaloolised ürikud, kuid säärased, mida peab lugeda oskama, et neist täiesti aru saada. Tea-

tud momentidesse on ajaloos sageli väga palju kontsentreerunud ja selle kontsentreerunu dešfreerimine ongi ajaloolase ülesanne.

Palju on muutunud ka Eesti elus sel ajastul, mis ulatub esimesest laulupeost tänapäeva laulupidudeni: mõisad on kadunud ja meie silm näeb ainult nende varemeid, sunnitöö mõisapõllul on lakanud. Ka on kadunud mõisate truid kaaslased — suurte maanteede, kirikute juures jne. asetsenud kõrtsid; kadunud on ka sunnivoorid. Kõike seda on matnud arenev aeg ja arenev inimene; linnadel ja küladel on hoopis teine nägu, tööstuses on toimunud suur ja pöördelise tähtsusega murrang. Endiste ühisküladel asustusraionide asemele on tulnud või tulemas külad, koostunud üksik-taludes, kus harilikult talu ehi-

tised asetsevad talu krundi keskel. Ka elamud ise on saanud hoopis teise kuju, suitsutarede asemele on tulnud moodsamad ehitised, kindlal joonel on läbi viimisel elamute ehitamine eraldi rehedest, muutumas kogu hoonestiku sisustik, nii elamutes kui ka talu teistes ehitistes on hoopis teine kui aastakümneid tagasi. Oleme astunud suure ja otsustava tähtsusega sammu Eesti majanduslikus kultuuris, kuid nagu enne mainitud, pole see ainult muutus majanduselus, samasugune muutus on vaimliselt. Mõttelaad on põhjalikumalt muutumas. Ja peabki muutuma.

Arusaadav siis ka, et puht isikliku kasvatuse mõttes mineviku laulupidudel oli uue mentaliteedi loomisel väga suur tähtsus. See tähtsus pole tänapäevalgi kadunud.

H. Sepp.

LÄBI KÜMNE LAULUPEO.

„Armsad eesti vennad! ausad külalised. Neil pidopäevil on juba nii palju räägitud ja kõnesid peetud, et mõni vahest jo liiaks paneb, kui ka mina veel viimati teie sekka astun ja teilt kuulmist soovin. Seep see vana Eesti viis ja kombe jo on, et meie muidu palju suud ei kuluta, kui see ka mitu kord väga tarviline ja kasuline oleks. Aga kui mehed pidopaika kokko koguvad, küll siis süda sulab ja keele paelad lahti pääsevad nii et mõnikord julgust ja juttu ülearvogi saab...“ Nõnda algas 1. laulupeol 19. juunil 1869 Jakob Hurt, nagu tema säilunud ja vihmast läbiligunenud käsikirjast lugeda.

Nüüd 64 aastat hiljem pakuvad meie vanavara-salved ja arhiivid mõndagi huvitavat, mis väärib teiskordset trükkimist.

Nõnda protokoll „Vanemuine“ kokkutullemise ülle sel 6. Märtsil 1869.“

J. V. Jannseni nõu ja teiste koosoleva seltsiliikmete tahtmise peale sai Maarja kirriko õpp. konsistoriaal-assessor A. H. Willigerode piddokomitee presidendiks vallitud, kes ka seltsi auliige ametid lahkesti vastu võttis ja teisi liikmeid pallus ennesele truiks abiks olla...

NAISED JA PIIGAD KORRALDAVAD ÜHTE LOOSIMIST.

1. apr. 1869 kirjutab Lydia Koidula Jaan Adamsonile:

„Raha on siiski palju 18, 19 ja 20 Juuniks tarvis, sest kulud ei saa üsna tõesti mitte väiksed olema. Kust seda raha nüüd saada? Kui nüüd teised selle küsimise peale ühtegit vastust ei teadnud, siis võtsime meie eesti naised ja piigad nõuaks, ka järjed pisut oma pead ajada, heitsime kokku ja asutasime üht loosimist, mis paar nädalat enne pidunädalat „Wanemuine“ seltsi saalis peab ette võetama. Loosi võidud, neid tuleb 300 tükki kokku muretseda — aga peavad Eesti naeste ja neidude priivolilised kingitused olema, ehk meie küll sugugi meesterahva käest andeid taga si ei põlga, vaid südamest iga kingituse eest täname, mis nendegi peust tuleb...“

C. R. JAKOBSON ON PAHANE.

7. mail 1869 C. R. Jakobson kirjutab Koidulale:

„Ma olin palju Soome ja Madjaari rahva laulusid korjanud selle nõuuga, neid Tartu saata ja seal pidulaulude seas trükkida lasta.

Aga et „Wanemuine Selts“ oma väljaspoolseid liikmeid ses asjas ei arvanud tarvis minevat abiks peluda, siis ma ommeti ei võinud iseenast toppima hakata. Ma võtsin nõuks neid laulusid oma kulu peal välja anda. Et aga aeg käest ära läks ei jõudnud ma neist enam trükkida lasta kui Kunileidi laulusi üksi...“

ESIMESSE LAULUPEO KAVAST.

„Enne ja pärast mõllemaid kontserti petakse piddorongi, Raekoa ees saab rigilaulo lauletud.

Kolmandal päeval saab „Wanemuine“ seltsikoeas lauloseltside üks-avelt võidolaulmine ja mängimine ollema, kui võimalik saab selle jures võidohindasi välja jagatama.“

12 RAUKA ORJUUSE JA VABADUSE PIIRILT.

6. märtsi 1869. a. protokoll lausub veel:

„Peale selle sai J. W. Jannseni nõu peale kinnitud 12 Eesti meest koguda, kes sel ajal juba täisealised innimesed ollid, kui keiser Aleksander Liivimaa Eestlaste kuulutas ja kinnitas, et nemmad piddopäeval igga küssiale teadust võiksid

Üheksas üldine laulupidu — Tallinnas 1928. aastal.

anda, kuidas sel aeal olnud ja mõnda asju tallitud ja seatud sai.“

Hoopis teise prisma läbi saame heita pilku meie esimesele laulupeole (samad muljed on tõenäoliselt maksvad ka paari järgneva suhtes) soomlaste muljete abil.

SOOMLASED EESTI ESIMESEL LAULUPEOL.

„Kirjallinen Kuukauslehti“ nr. 8, 9, 10 toob 1869. a. C. G. S. sulest kirjutise „Matkahavannoita Viron ja Liivin maalta“.

Soomlased, kes on jõudnud laevaga Tallinnasse, pajatavad:

„... Peale seda saime kuulda paha uudise, et Estonia lauluselts vaid pool tundi tagasi oli täie muusikaga asunud teele Tartu. Et meie nendega kaasa ei pääsenud, polnud muud teed kui minna „postiga“ (küüthobustega)... Nagu juba varem tähendatud, ei pääse raudteel Tallinnast Tartu. Küüdihobustelt ei makseta siin sugugi rohkem kui Soomes. Eestimaal on küüdiraha ette nähtud 2½ kop. verstalt igalt hobuselt.

„... Järgnevail matkapäevil nägime juba Tartu tõttavaid lauluseltsel. Nad sõitsid enamasti pikkades kaetud tõldades, kuhu mahtus 8—10

meest. Mida jõudsime lähemale Tartule, seda elavamaks muutus liikumine. Kui olime 59 versta Tartust, voorimees peatus kõrtsi ees. Kõrtsis pidas puhkust üks lauluselts, kes algas samal viisil nagu „Maamme“ lauldavat laulu „Mo isamaa, mo õnn ja rõõm, kui kaunis oled sa“. Ei „Maamme“ helid mind kunagi poleks nõnda sügavasti liigutanud kui see eestlaste ootamatu tervitus meile. Me väljusime tõllast ja läksime kõrtsi kuulama, kui laul oli lõppenud, esitasime end soomlastena. Vähe vestelnud, laulsid nad: „Mo meeles seisab alati mo hülgav isamaa!“, mis kõlas samal viisil nagu „Muin muistun mieleheni nyt.“

Soome külalised laulupeol jätkavad oma reisumuljeid: „Teisipäeval 29. juunil tulid kõik laulu- ja mänguseltsid „Wanemuisesse“. Koos oli 44 laulu- ja 5 mänguseltsi... Kontsert peetud, mindi koos „Wanemuine“ aeda, kus järgnes pidusöök. Sellest söömaajast oli 1000 hinge osa võtnas.“

Sama soomlane ei jäta ka tolleaegseid Eesti kohalikke olusid riiavamata ja märgib:

„Eestlane kutsub sakslast „lambavargaks“ ja

sakslased lausuvad eestlaste kohta pilkavalt „maarahvas“.

Lõpuks illustreerib statistilise materjalina väga hästi esimest laulupidu

KOIDULA KIRI YRJÖ KOSKISELE —

soome tolleaegsele suurele ajaloo-uurijale (2. august 1869. a.):

„Isa nimel palun ma hra Iwanile „paljo kiituksia“ anda tema lämmi pajatamise eest „Laulujuhlast Tartossa“, kellest „Uusi Suometar“ täna lõppe meie kätte tõi. Soome ajakirjade osavõtmine ja sealse te saadikute siiatulek on meid väga rõõmistanud ega saa meie seda unustama. Statistika kasuks lisan juurde, et lauljate hulgas kõige enam oli küla- ja kogukonna koolmeistrid (329), teine suurem osa põllomehi (129), veel olivad nemad hantvärklased (69); kihelkonna (pitäjä) koolmeistrid ja köstrid (59); töömehed, sulased, teenrid (52), suuremad kooliõppijad (höheren Schullen Besuchende) (44); perede ja koolmeistrite pojad (41), pärismaapidajad (Erbbesitzer) ja mõisarentnikud (28), valla (Gemeine) kirjutajad ja ülevaatajad (19); karja-

MÕNDA ÜHISLAULUST.

Oleme tihti kuulnud ja luge- nud kõlavasõnalisel väljendusel eestlastest kui lauljast rahvast ja laulu suurest tähendusest eesti rahva saatuse kohta. Kahtle- mata on kõiges selles osa tõtt. Ometi näeme, kuidas mõnigi pi- dulikul hetkel lendu lastud ja suurepäraselt sõnastatud väide argielus muutub sisuta fraasiks. Nii sünnib mõnegi üldiselt tun- nustatud põhimõttega, nii on lugu mitmeti ka selle „tõega“, mis meil on kindlaks kujunenud laulu kohta.

On kindel, et meil lauldakse palju, armastatakse laulda ja kuulata laulu. Terve maa on nagu üle külvatud laulukooride- ga, sajad ja tuhanded lauljad tulevad kokku vähematele ja suurematele laulupäevadele, küm- ned tuhanded üleriiklikele laulu- pidudele. Selle poolest on asi korras, koguni kõige paremas korras ning lauljate ja lauljuh- tide hool ja vaev väärivad tõsist tunnustust. Ometi nagu puudub midagi. See ilmneb, kui kuulata, mida laulab rahvas siis, kui ei ole juhatamas koorijuhi takti- pulk. Pandagu tähele, missugu-

sed on need laulud, mida laula- vad külanõured oma pidudel, töölised töö juures või puhke- aegadel, linlased „roheline“ sõi- tes ja sääli viibides, haritlased omavahelisel koosviibimisel, juh- tumisi koondunud reisiseltskon- nad raudteel, laevadel jne. Nii- palju kui nende ridade kirjutajal on olnud võimalust tähele panna, leidub küllalt juhte, kus on tõsine rõõm pealt kuulata ja isegi sek- ka lüüa, kuid ometi jääb mõnigi kord valus tunne, et veel on palju neid, kes ei suuda teha vahet ilusa laulu ja toore häälitsemise vahel ning neid, kelle lauluar- mastust rahuldavad kõige tühi- sema sisuga ning labasemad vemmälvõrsid ja trallilaulud.

Edasi võib mõnigi kord näha, et ei puudu küll laulmise tahe ja vaimustuski, kuid — puuduvad laulusõnad, s. t. ei osata ilusa- mate laulude sõnu või kui osa- takse, siis ei ulatu oskamine palju kaugemale esimesest sal- mist. Aga sellest mitteoskamisest ei tehta tarvilikke järeldusi, vaid peetakse seda endastmõistetavaks ning rahuldutakse lihtsa kahet- susavaldusega või nähakse sel-

les koguni mingit peensuse tun- nust.

Mida järeldada sellest kõigest? Kõigepealt tuleb teadlikult hoo- litseda selle eest, et meil oleks rohkem seesuguseid ilusaid laule, mis nii sõnadelt kui viisilt võik- sid tulla arvesse üldistena rahva lauludena, ning mitte ainult ei oleks kooriga lauldavad.

Meil on ju olemas ilusaid koo- rilaule, mis seisavad kõrge kunsti nõuete tasemel, kuid enamik neist ei saa kunagi rahva lauludeks. Selleks on nad liiga rasked ja keerulised. Rahva laul peab ole- ma sisult arusaadav, mõjuv, vii- silt lihtne, kujukas, lapidaarne. Varemalt rohkesti lauldud isa- maa, looduse j. t. seesugused lau- lud on mitmeti ehk juba vanane- nud, eriti on võõrsilt laenatud viisid kaotanud paljudele võlu- vuse, kuid selle läbi tekkinud tühi koht tuleb tingimata täita. Muidu kajavad kõnelused laul- jast rahvast tühjusse ning, mis veel halvem, jäävad rahva laiali- sed ringkonnad laulukooride hul- gale vaatamata ometi ilma neist väärtustest, mis peituvad ilusas ja mõjuvas ühislaulus.

mõisa omanikud ja kirjanikud (Au- toren) (6); kokko 789 hinge...“

Teise laulupeo eel ja aegu ilmu- vad juba esimesed lahkeli-pisilased.

RIIAKAS TULUDE JAGAMINE.

Hans Wühner kirjutab 19. veebr. 1877 Jaan Adamsonile:

1. Ja see sündis, et käsk presi- dendist von Samsonist välja läks, et kõik pidukomitee liikmed pidivad kokku tulema „Vanemuise“ saali.

2. Siis tuli ka von Samson oma üles kirjutatud punktidega, mis komi- teele pidi kinnitama.

3. Ja kui ta need punktid suure osavusega oli ettepannud, tehti häälele läbi otsust.

4. Aga neljandamas punktis oli kirjutatud: Laulupidu sissetulekist ülejäänud raha ei saa mingi muu asja päale tarvitatud, kui ainult ja ükski laulu ja muusika edasi saatmi- seks.

5. Ja kui selle kohta hääli loeti, vaata, siis olivad 13 selle vastu ja 9 selle poolt.

6. Ja president tõusis üles ja pani oma volituse kepi maha ja pööris komiteele ja laulupidule selga ja läks oma teed ja kell oli juba üks reede hommiku.

7. Ja siis tõusis kihin ja kahin „Vanemuise“ saalis.

„ENAMPAKKUMINE“ TEISEL LAULUPEOL.

20., 21. ja 22. juunil 1879. a. peet- tud laulupeo kohta kirjutab „Eesti Postimees“:

„... Esmalt astus Türi õp. A. Kurrikoff üles ja pidas lühikese kõne, kus sees ta piduliste meelde tule- tas, et nüüd rõõmsate südametega küll pärast aeg oleks ka meie tähtsa rahvaliku ette võtte Aleksandri kooli peale mõelda ja teha, mis pääkomi- tee juba tihti soovinud, et nii hästi

avalikka kui ka koduseid pidusid, kus rahva südamed rõõmsad, Alek- sandri kooli hääks priitahtlikuks ra- hakorjamiseks peaks pruugitama ja seda sama ka tänasel õhtul teh- tama... Ka landraat E. v. Oethin- gen, Kuremaalt, kes teistega laua juures istus, mõtles omast kohast, et raha summa vähemalt 205 rubla peaks olema. Sellepeale arvas pää- komitee kassahoidja ja ligikorjaja: nii palju ei saavat küll olema, aga landraadihäräl olevat keelmata, mis nimetatud summast puudub priitahtli- kult omast taskust juurde lisada, mida nimetatud härra ka heast sü- damest teha lubas. Nüüd sai raha loetud ja korjatud summa ei olnud rohkem kui 165 rubla ja mõned kop- pikad. Selle peale tuletas Eisen- schmidt vana Eesti mõistusõna mee- de: mees peetakse sõnast ja hääga sarvest, mis päale ka landraat rõõmsa näoga puuduvad 40 rbl. laua

Edasi on selge, et olemasolevate laulude hulgas leidub nii vanu kui uusi, mis võivad olla rahva lauludeks ning on väärt selleks saama. Nende omandamiseks tuleks rohkem kaasa aidata. Siin võiksid pöörduda kooli ja mõnesuguste organisatsioonide, eriti noorsooühingute, ka laulukoorid tagajärjekalt tegevdav olla. Selleks võtku laulukoorid enesele reegliks kas või igal harjutusel ükski üldlaul — isamaa-, looduselaul jne. — kätte õppida või uuesti meelde tuletada laulmise teel. Muidugi tuleks neid laule laulda ainult ühel häälel, et kõik lauljad võiksid lauluviisi ära õppida ja võimaluse korral ka teistele edasi õpetada. Muidugi oleks teostaval korral mõeldav ka mõne üldlaulu laulmine kahe-, kolme-, neljahäälega, kuid vististi peamiselt erandina. Peaasi on, et tekiks ja koguneks suurem laulude tagavara, mida inimesed võiksid laulda juhuslikultki kokku sattunud suuremas või väiksemas seltskonnas.

Ja üliõpilaskond? Te-

malgi oleks laulu alal vee täita oma erilised ülesanded. Tihti võib tähele panna, et just haritlaskonnas liiga vähe tuntakse seesuguseid laule, mida ühiselt võidaks laulda igas seltskonnas, eriti tõsisematel juhtudel. Ja kui ka ilmneb laulmise tahe, siis on jälle takistajaks sõnade ja viisi tundmise puudus. Siin võivad eriti üliõpilasorganisatsioonid näha võimalusi seisukorra parandamiseks. Organisatsioonides lauldakse ju palju, kuid on selge, et hää ühislaulu edendamiseks jääb veel küllalt teha. Asja korraldus võiks olla järgmine: üliõpilasorganisatsioonid lepivad endi vahel kokku, et igas organisatsioonis teatava aja kestel — näit. semestris — kindlasti õpitakse ära teatav arv üldiseid laule, misjuures laulude hulk peaks alatasa kasvama ja uuema — vananenute väljalangemise ja uute, kohasemate sissevõtmise teel. Erilist tähelepanu peaksid muidugi leidma laulud, millistes kajastuvad rahva ja seltskonna ühised tunded ja mis võiksid tõsta suuremate rahva-

hulkade meeoleolu: isamaa- ja looduselaulud, aatelse ja ühiskondliku sisuga laulud, kodu ja perekonnaelu-laulud jne. Mis puutub organiseerimatuusse, siis oleks nende ligitõmbamine mõeldav sel teel, et organisatsioonides korraldatavaist lauluõhtuist võimaldatakse osa võtta ka neile kaasvõitlejaile, kes ei kuulu ühtegi organisatsiooni.

Muidugi oleksid tegelikult mõeldavad teisedki võimalused, mis otstarbekohasemad, tähtis on aga see, et nähakse, mida tarvis teha ja otsitakse teed, mis sihile viib. Ei oleks aga mitte õige asja liiga tühiseks pidada. Meie avaliku ja seltskondliku elu üheks suuremaks puuduseks on see, et üldistest põhimõtetest tegelikult ei tehta küllalt selgeid ja otsejoonelisi järeldusi. Tõsine kultuurelu on aga ainult sääl mõeldav, kus üldtunnustatud tõesed tegelikult mõjustavad väiksemaidki eluavalduisi ning üldistest vaimlistest väärtustest võimalikult paljud osa saavad.

J. Kõpp.

päale pani ja sellega oli nüüd 205 rbl. täis.

Nüüd astus kassahoidja Eisen-schmidt pingi pääle ja hüüdis kõva häälega: 205 rubla, mõned kopikad, üks postmark, väljamaa gulden ja 4 Soome marka jne. on meil, tänu Jumalale, koos, kes pakub rohkem. Igalt poolt tulid lahtised käed ja kukrud ja oksjon läks mõnusasti edasi. Kui jälle summa kõrgemaks oli tõusnud ja õp. Eisen-schmidt seda teada andis, aga ikka veel rohkem pakkumist nõudis, laskisid rõõmsad piduosalisel teda tänades elada, selle peale aga kostis väsimatu korjaja naljakal viisil: „ta elagu“ olevat ka hää asi — „tenna ka taagi eest“ aga selle asemel 25 rbl. Aleksandri kooli hääks oleks tal veel palju armsam olnud...

KAS ÕPETAJA VÕI LIHUNIKU SELL?

Kolmanda laulupeo eel 9. det. 1879. a. kirjutab C. R. Jakobson M. Veskele:

„Laulukoorige otsust: edaspidi laulupidu ühe komitee läbi ellu kut-

suda, tallavad papid jalgadega ja tulevast laulupidu peab jälle üks õpetaja, kes ennem lihuniku sell võiks olla, õp. Grohmann juhatama. See ei tohi korda minna.

PEOPLATSIKS LUTHERI VABRIKU HEINAMAA.

Kolmanda laulupeo, mis peeti Tallinnas, ettevalmistuskoosoleku protokoll lausub 8. apr. 1880:

„Koosolekut alustas herra Prä-sident, teada andes, et ta Kadren-taales olevad Lutheri heinamaad pidu ära pidamiseks oli saanud ja üüri raha selle eest herra Luther maksjada (R. 200) pääle oli ära määranud.“

Pidude keskel pole otstarbetu ära märkida tolleageste sakslaste arvamist.

SAKSLASED EI SALLI „RAHVAUS“ SÕNA.

„Baltische Monatsschrift“ XXVII 1880. a. toob Woldemar Schultzi sulest artikli: „Die neue Bewegung unter dem Estländischen Landvolk.“ selles kirjutises on lõpposa pühendatud laulupidudele.

„Ma usun, et see kahju, mida jumalakartmatu ajakirjandus ja selle juhid rahva seas korda saatnud, on küllalt suur selleks, et rahva tõelisi sõpru eestlaste ja sakslaste seas üksteisega siduda, et nende häda-ohu eemaldada, kes kallimat vara ähvardavad. On aeg, et ka konservatiivne partei rahva hulgas midagi muud oma võitluslipule kirjutaks kui „r a h v a u s“ (Nationalität) nimelt vaimlise ja hingelise elu arendamise nõude.“

RAHVARIETE KANDMISE TRAAGIKA.

„Eesti Postimees“ kirjutab 1880 Tallinna laulupeole tulnud Jüri kihelkonna rahvariietes lauljatest.

„Teisel pidupäeval enne lõunat oli lauljatel ja mängijatel luba Tallinna tähtsamad paigad läbi-vaadata. Seda lahket luba tahtsime ka meie pruukida ja läksime siis neljakesi seltsis Tallinna muuseumi vaatama. Uksel tuli meile üks kurnis kõrge ninaga peenes riides mees vastu, kes meile toredasti vastas, kui sisseastumise luba olime palunud:

EESTI ÜLDLAULUPIDUDE MUUSIKALINE ILME.

Kontrast, mis differentseerib muusikaliselt kümnenda üldlaulupeo esimesest, pole sündinud järsku, vaid järkjärgulise evolutsiooni tulemusena 64 aasta jooksul. Esimeste üldlaulupidude kavades prevaleerus võõras, peamiselt saksa diletantlik laul. Seevastu sisaldab aga praegune kümnes koos esimeste muusikapidustustega erandita puht-eestilise kava, mis tagab meie arenevale muusikale hää reputatsiooni.

Aastal 1869 Tartus toimunud esimese üldlaulupeo kavast leiame kõigest kaks eesti laulu. Rohkearvuliselt esindatud saksa autorite keskel esineb eesti heliloojana ainult A. Kunileid oma kahe lauluga: „Mu isamaa on minu arm“ ja „Sind surmani“. Et need kaks eesti laulu hoolimata oma hinnatavast väärtusest ei suutnud suure arvulise ülekaalu tõttu kuigivõrdsest

Richard Ritsing.

Akad. Meeskoori juhataja.

päästa laulupeo muusikalist üldilmet, on endastmõistetav. Ain-

sama vabandava argumentina võiks arvestada asjaolu, et tol ajal polnud ju veel omamuusikat peaaegu olemaski, aga siinjuures ei saa märkimata jätta J. V. Jannseni kui mõjuka algataja ja virgutaja ning ta kaastlaste kalduvusi armastada ja soovitada võõraid laule, mis mõjus suigutavalt, koguni pidurdavalt eesti laulude tekkimisele. Tolleaegsete tegelaste nõudeid ja rahvastunnet näis rahuldavat saavutus, mis võimaldas laulda võõraid viise eesti keeles. Võõrastavana tundub meile J. V. Jannseni kui rahvajuhhi ja muusikategelase alahindav suhtumine eesti omamuusika väärtusse ja tähtsusse. Saksa laulude ülistamise ja eelistamise otseseks tagajärjeks oli nende levingu kogu maal, mis eriti laialdaselt hoogu võttis esimese üldlaulupeo järele. Seega oli antud eesti muusikaarengule vale suund,

„Aeg on juba hilja, sisse ei saa enam keski, kasige tagasi.“ Muidugi ei jäänud meil paremat nõu üle kui tulnud teed tagasi kõmpida; õnneks tuli aga meile peenemas vatis mehi vastu, kes ka muuseumi tõttasid ja neile tehti sõna lausumata üks lahti. Muidugi pugesime meie teiste mees-tega ka sisse ja leidsime imeks panes, et sääli rahvast veel küllalt oli ja mõnedki meie koori liikmed, kes meile jutustasid, et nemadki pole muidu sisse saanud, kui mõne peenema mehe saadetusel.“

Samas kirjutab ajaleht:

„Lauljad olid selle (peo) tarvis oma kihelkonna viimased rahvariide riismed kokku korjanud, et endid nende endiste kenade ja nägusate rahvariietega ehtida.“

Viienda laulupeo, 18., 19. ja 20. juunil 1894, meeleolusid ja sisepoliitilist olukorda kajastab „Peterburi Listok'i“ kirjutis:

KÕRGEID HARRASID TANAMAS.

„Olj juba kell 9 õhtul, kui laulujuhataja kohale seesama mees üles astus, keda teatavad härrad pidusöögi aegu ei olnud kõneleda lasknud.“

— Eesti vennad! ütles ta kümne-

tuhandelisele rahvakogule. Meil tuleb siseministri härrale „elagu“ laulda, kes meile luba andis siia pidule kokku tulla.

„Elagu!“ laulsid 10.000 häält.

— Eesti vennad! meil tuleb teedeministri härrale „elagu“ laulda, kes meile pidule sõitu kergendas.

— „Elagu!“ „Elagu!“

— Eesti vennad! Laulgem ka elagu kõrgest austatud riiginõukogu liikmele Manasseinile, kelle ettepaneku peale vene keel meie maal riigikeeleks sai.

— „Elagu!“ „Elagu!“

Läti ajaleht „Delnas Lapa“s kaastab mõni teinegi ajanähe.

„Soomlased rääkisid oma keskel ainult soome keelt, kuna Eesti laulupidu toimetajad, iseäranis õpetatud mehed, üliõpilased ja Tartu linna elanikud — käsitöölised saksa keelt kõnelesid. See oli nii liig, et maarahvas ja teiste rahvaste liikmed selle üle hakkasid pikemalt rääkima.“

„PORILASTE MARSS“ JA KUBERNER.

1910. a. peetud seitsmenda üldlaulupeo kohta kirjutab J. H. Wirkhaus 1928. a. laulupeo albumis:

„Meeleavaldust kroonis kulupea D. O. Virkhaus, kes 1300 päise muusika üldkooriga pani helisema „Porilaste marsi“ tormisarnase jõuga, et lämmatas sumbutajate lärmi. Seal ilmus muusikajuhhi juurde jook- sul käskjalg, kes seaduse ja kuberneril nimel avaldas kanget keeldu keelatud muusikapala mängimiseks. Ühtlasi tehti Virkhausile teatavaks, kuberneril käskotsus 10 arestitrahvi. Et aga kuberneril käskotsust ei saadud põhjendada mingisuguse paragrahvi, jäi see täitmata. Sest „Porilaste marss“ oli üksnes Soomes keelatud.“

Lõpuks veel A. Willigerode Eesti rahva 50-aastase „Jubelipiddo kõne Tartun 18-mal Junil 1869“ Jumalatorjusele allustuseni Doomi mäel opetaja Willigerodest peetu:

„Arm olgo teijega, ja rahho Jumalast meie Issast ja Jesusest Kristusest, meie õnnistegijast, kes teid vabadusele on kutsunud aga ei mitte, et teije vabadusse läbi lihhale mele valda annakside, vaid et teie armastuse läbbi teine teist teniksite. Amen.“

Edgar V. Saks.

mille vaimus kahjuks (!) õige innukalt teotseti (dr. K. A. Hermann j.t.) ja mis jäi kauaks domineerima eesti muusikaelus. C. R. Jakobsoni püüe elustada ja arendada eesti omapärase muusika loomist ja levitamist osutus nõrgaks päästerõngaks.

Kahjatsusega nentides esimese üldlaulupeo saksapärasest muusikalist ilmet peame leppima selle omadusega kui paratamatu pärandusega ka järgneva üldlaulupidudel. Teise (Tartus 1879) ja kolmanda (Tallinnas 1880) laulupeo muusikalises osas jätkatakse surrogaadi pakkumist endise õhinaga. Kuigi eesti autorite arv suurenes K. A. Hermann, J. Kappeli ja J. V. Jannseni võrra, ei suutnud eesti laul siiski mõjule pääseda juba sel lihtsal põhjusel, et autorid, tammudes saksa diletantliku voolu radadel, ei erinenud millegagi võõraist heliloojaist.

Teatava pöörde tõi aga küll 1891. a. Tartus peetud neljas üldlaulupidu. Selle kava sisaldas juba kolmteist eesti laulu. Kui mitte muud, siis vähemalt eesti laulu kvantitatiivset tõusu tähistas selle laulupeo muusikaline sisu. Eelpool mainitud laulupeo autoreile lisandusid nüüd juba A. Läte, M. Hermann, A. Thomson, F. Säbelmann ja D. O. Virkhaus. Ei lepitud enam ainuüksi tõlgetega, vaid eesti sõnadel pidi helisema ka eesti viis. Nagu vanade ajalehtede veergudest selgub, on olnud tookordisel laulupeol eesti viisidel, eriti rahvaviisidel, suur edu — mõnda laulu tuli publiku tungival soovil koguni kolm korda järjest ette kanda.

Neljanda üldlaulupeo eestilise osa eriline õnnestumine suures andas eesti koorilaulu tõusuhoogsust, aga peamiselt kvanti-

tatiivses suunas, sest kvalitatiivselt oldi veel tugevasti alles võõra mõju kammitsais.

Viienda (Tartus 1894) ja kuuenda (Tallinnas 1896) üldlaulupeo kavas moodustasid eesti laulud juba kaaluvama osa. Seni tuntud laulupeo autoreile lisandus uue jõuna K. Tärnu ja E. Hirschelmann.

Rõõmustava nähtena tuleb aga mainida meie muusikaelus seitsmenda üldlaulupeo (Tallin-

Enn Võrk.

Tartu Üliõpilassegakoori juhataja.

nas 1910) täiesti eestilist kava (välja arvatud pillikooride palad). Ühtlasi oli selle laulupeo muusikalises osas juba tunduvalt märgatav eesti laulu omapära taotlev tendents, mis mõnel eelmisel laulupeol õige nõrgalt eksisteeris. Heliloojatena esinesid seitsmenda üldlaulupeol: K. A. Hermann, A. Kunileid, A. Thomson, F. Säbelmann, J. Kappel, R. Tobias, A. Läte, Miina Hermann, A. Kapp, M. Lüdigi ja M. Saar. Juba autorite nimede loetelu näitab, et seitsmes laulupidu oma kavalt ületas kõik eelmised.

Järgmine üldlaulupidu (s. o

kaheksas), mis toimus juba vabas iseseisvas Eestis aastal 1923 Tallinnas, sarnanes üldjoontes eelmisele laulupeole. Uute autoritena esinesid sel laulupeol J. Aavik, A. Vedro ja J. Simm.

Üheksas üldlaulupidu (Tallinnas 1928) oli esimeseks täiesti puhteestilise kavaga muusika-peoks (eelmisel kahel olid pillikooride palad vastandiks laulukooride omadele siiski veel alles võõrastelt autoritelt). Erilise uudisena kuulsime üheksanda üldlaulupeo kavas auhinnatud koorilaulu, millede autoriteks osutusid peamiselt noored heliloojad, kes oma muusikalise hariduse omandanud eesti koolis. Peatudes üheksanda üldlaulupeo kava juures peab erilist rõhutama, et see evis üldjoontes rahvusliku ilme ja oli tüsedaks muusikasündmuseks, mida tunnistab ka esinenud autorite nimestik: E. Aav, J. Aavik, M. Hermann, A. Kasemets, A. Kapp, C. Kreek, A. Lemba, A. Läte, M. Lüdigi, M. Saar, J. Simm, A. Thomson, R. Tobias, K. Tärnu, T. Vettik, E. Võrk, J. Zeiger j. t.

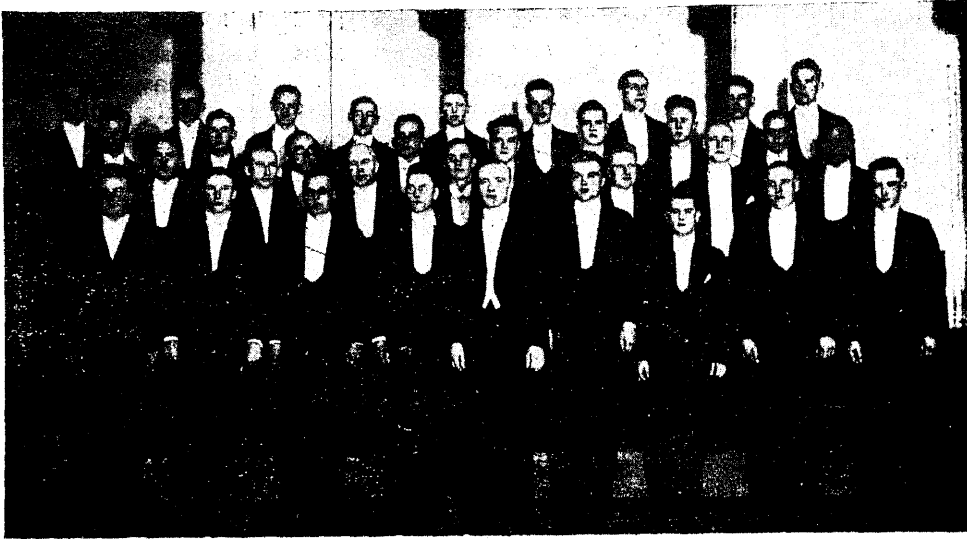
Käesolev kümnes üldlaulupidu, mille kava on laiendatud esimeste eesti muusikapidustustega, väärrib erilist tähelepanu ja on hinnatav meie seniste muusikaliste saavutuste (koorilaul, soolomuusika, kammermuusika, sümfoonia, ooper, oratoorium jne.) kokkuvõtliku esitusena.

Lõpuks olgu tähendatud, et hoolimata valeteedest ja raskeist depressiooniaegadest on eesti üldlaulupeod siiski edukalt arenenud ja oma muusikalises osas omandanud ajajooksul õige ning tõelise ilme, mille rõõmsaks tunnistajaks oleme eriti kümnenda üldlaulupeo puhul.

R. Ritsing.

„Üliõpilaslehe“ kõiki eelmisi aastakäike 1914.-1916. ja 1920.-1932.

mitüakse 20% hinnaalandusega.

Akadeemiline Meeskoor. Keskel juhataja R. Ritsing.

MIDA OMAME „EESTI RAHVALAULUS“?

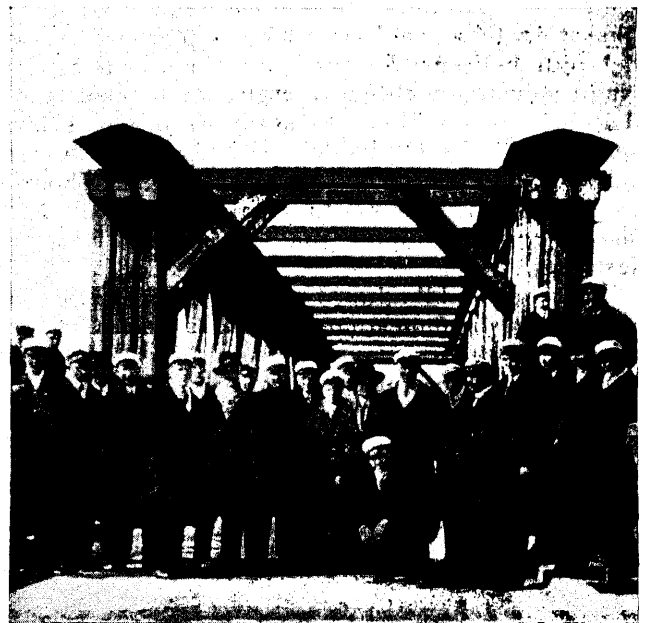
Peaaegu sama kulunuks ja väheütlevaks kui eestlaste töökuse ülistamine on saanud ka selle rahva nimetamine laulurahvaks. Ent tegelikult ometi — mitte üksi laulupidudest osavõtjate arv ei sunni tunnustama, et sel rahval tööpoolest on närvi „muusilise kunsti“ jaoks: palju enam annavad meie kultuurile alust ja meie nimele rahvusvahelistki kõla kuulsad Monumenta Estoniae Antiquae — ja sääl hulgas kõigepäält vana laul — värss ja viis. Jutuline, isegi usundiline rahvaluule on kergem rändama, näitab meil vähem olulist omapära kui rahvuse keele ja meele kitsamal iselaadil põhjenev „leelo“. Tundmuslik sõna on kunagi inspireerudes tõusnud algsesse muusikasse — viisi; sõna ja meloodia on kunagi ürgselt rütmitud ühte, lihtsasse põhivormi, mis kujunedes, varieerudes ja kindlustudes ikka enam võimaldas üksikule kui ka üldsusele kõrgendat eneseväljendust — lohutuse ja eneseteadlikkuse saavutust kunstis.

Halvasti teeb see, kes hülgab alati uusima kunstis; palju parem pole lugu haritud inimesega, kes ei suuda mõista sel alal vanimat ja rahvale üldiseimat. Vähemalt eesti rahvalaul on selline „muuseumiese“, mis jääb mitmes suhtes alati eeskujuks — ärgu imestatagu — meie

„kunst“-luulele kui ka kunstlaulule nende nüüdses eraldatuses üksteisest, veel enam nende sümbioosis — tõelises laulus (teatavasti eesti rahvavärssi kunagi ei deklameeritud, vaid ainult lauldi). Kõigepäält: vana pulma-, kiige- ja muud piduning kombelaulud, naljalauludki, täitsid nii suurt osa kogu rahva elus, et nendega pole kõrvutatav miski tänapäevast; seejuures need leelotised on oma kunstiliselt väärtuselt vaiel-

damatult kõrgemal tollest, millega aidatakse end praegu läbi maapidudel, ringmängudel, sünnipäevil. Mida võib praegu võrrelda vanade löikuse-, talguse- ja muude töölauludega? Edasi: kolgalisegi iseteadvuse ja ühistunde väljendus mõnedes laules, veel enam ühiste hädade sõnastus kui ka üksiku õnnetu väga sagedane lohutumine laulust (kas enne kuulnud kaebusi järele leelutades või ise improviseerides)

Akadeemil. Meeskoor ringreisul aprillikuul 1933. a. — Pärnu, Viljandi, Põltsamaa.

Tartu Üliõpilassegakooriga II sem. 1932. Keskel juhataja A. Karafin. (1933. a. alates juhatab Enn Võrk.)

— see kõik näitab, et rahvalaulu lihtis vormvalem võttis vastu ja teatava mõjuka pidulikkusega esitas kogu omaaegse elu. Selline klassika jääb alati ihaldatavaks kunstile: vorm peab saavutama teatava endastmõistetavuse kõigile — siis saab üldsus vahetult jälgida loojaid.

Vaadeldagu siingi rahvalaulu omapära ja otsesest väärtust veidi lähemalt. Õieti tuleb ju eestlasil oma r.-laulu kuulsust jagada soomlastega: üldisemalt võttes on leelu ja runo üks, juures ja tüves lahutematu fenomeen. Ainulaadsed maa-

ilmas on mõlema „neljatrohheuslik“ (8-silbiline), häälikuliselt teatavate seaduste järgi instrumenteeritud sõnavärs kui ka viisi alusvorm: 8-ajauksuslik (või 8+8 kahe rea kohta), kitsa ulatusega meloodia, miski toonika esilekõlastamine ja tema varieerimine — „foonimine“ — tertsi suunas (vanimad viisid ainult harukorral ulatuvad kvindini) ja enamasti tagasitulek toonikale: miski „sõnalise rea meloodia fikstsioon“ (H. Tampere). See tähendab, eesti-soome ürgne värsiviis oleks tavalise, lihtsalt ava-

neva ja uuesti sulguva lausemeloodia esimene ülespääs kindlamasse muusikasse. Neist meloodiaist niioelda tajume muusika sündi; Euroopas kohtab nendega võrreldavat ainult kroaadi ja dalmaatsia, osalt ka serbia, bulgaaria ja sloveeni rahvalaulus. Aga suhtes Soomesegi tuleb märkida, et Eestis leidub tunduvalt enam vanimaid ja lihtsaimaid viise kui Soomes, seda nii meloodialt kui ka rütmilt. Vanimat tüüpi viise — 8-ajauksuslisi, tertsiini ja kvardini ulatuvaid, enamasti duurilisi — tundis soome teadlane A. Lounis 1912. aastal Eestist 712, Soomest 117; päälegi Soomes on põhitüüpi viisid pea pooles osas plagaalsed ja meloodilises ehituses tihti skematiseeritud; Eestis üldiselt autentsed ja siiski vabamad meloodiakäigu kordusist viisirealatutes. Lühidalt: eesti rahvalaulu põhitüüp on püsinud vanemana ja ühtlasi vabamana Soome omast, nagu seda näitab päälegi sõnavärsi vähem täppis allumine silbipikkuse-reegleile.

Siiski, võrreldes näiteks vene rahvalauluga mõjub just eesti vanim leeluvärs äärmiselt täpsustatud ja puhta, tagasihoidliku vormina. Meloodia primitiivsus siin pigemini võib asjatundlikku kõrva kui tüütav teda: see tuleneb viisi ja sõna vastavusest üksteisele, iga 8 silbi loomulikkust ja täpsast seotusest viisi 8 ajauksusega. Siin viis ei tee liiga

Üliõpilassegakooriga kevadel kontsertreisul 1933. a. — Tapa jaamas.

sõnale (nagu enamasti modernis laulus ja nimelt vene uuemas rahvalaulus) ega sõna värsile (nagu deklamatsioonis). Muusikamees J. Zeiger kirjutab: „Meie muistsed laulikud on väga hästi tundnud toonika (kui baasi) ning tertsi (kui viisimõnu — tonaalsuse näitaja) kaaluvust, kui ka II astme obligatoorset vahelüli osa. Just selle tõttu ongi rahvaviis läbi imbunud äärmisest selgusest, lihtsusest, loomulikkusest — opereeriv väheste võimalustega, kuid hoolimata sellest siiski küllalt kumer, plastiline, ning tekstiga suhtudes alati väljendusvõimeline: tabav, ekstraktne“. Siin pole tegu piiritu, hulva monotoonsusega, mis tuttav „Tataariast“, stepirahvailt, Aasiast.

Õeldu mõistmiseks on siiski tarvis tunda eesti rahvaviisi tegelikku omapära (see on võimaldatud E. Kirj. Seltsi välja antud viisidekoguga); veel parem, kui võidaks kuulda tõelise rahvalauliku ettekannet. Häällelutaja „sõidab“ oma ridade radasid väsimatu ja väsitamatu erusega: nimelt annab ettekandele võlu ning vaheldust ka sõnarõhkude ajutine tallamine viisirõhkude alla (mitretrohheilisis ridades, nagu „mä laulan talu küläksi“ — n. n. skansioon; Soomes tuntakse ainult skansiooni,

Eestis umbes sama tihti loomuliku rõhu säilitamist) või siis vastupidi — lauliku enda kombe, laululiigi või viisi nõuete kohaselt — neljaktiilise viisi rõhkude hävimine selliseis ridades sõnarõhkude survele. Kuulaja tähelepanu keskendub paarisreast paarisreasse jooksvale kujutuslindile, kitsale, ent sugestiivsele; sõnust saadud kujutelmad vallutavad tema tajumuse seda kergemini, mida enam ta on hüpnoteeritud lihtsornamendilise meloodia alalisest kordusest, ja sellest kindeltoonistikust läbi fluktuueeriva, alati hõrgult vahelduva sõnakõla sädelusest; ta tajub ülendavat kergust sõnarõhu tantsisklevast võitlusest ja põimlusest laulurõhuga; see kõik annab võlu, mida omal ajal mitte asjata ei peetud võimaliseks sünnitama nõidusi ja imetegusid. Kuulatagu toda kunsti praegugi see, kel on närvi monotoonsuse ja primitiivsuse meelelise maagia jaoks; on märgata, et viimaseid omadusi tuleb arvestada just kõige modernimal kunstil, sõnal ja vast muusikalgi.

Laulu elab veel rahva enda seas meil mujalgi kui ainult Setumaal. Näiteks võisin viisidekorjamisel kuulda Kolga-Jaanis rahvalaulu väga paljuilt vähegi elatanumailt naistelt,

vähemalt mõne katkendi võrra. Leidus suure kuulsusega laulikuid — paar neist vanad peremehed (nagu kaks Tarvastuski. Üldse on asjata üldistada, nagu olnuksid laulikuiks ainult naised; mardilaule ja mõnd väiksemat liiki tuntaksegi just meeste lauludena). Paistus — Holstres — leelutasid isegi mõned noored neiud, üks neist kuulsalt lauliknaise tütar. Ka mujalt on iseseisvusaegne viiside järelkorjamine annud häid tulemusi — nii Tõstamaalt, Audurust, kohati Läänest, Võrumaalt. Õige omapärane laulukultuur on säilinud Kihnus (keerukaid viisirütme, nagu Setus).

Rahvalaulu suurteks erikeskusteks Eestis tuleb pidada (vähemalt korjanduste tulemuste järgi) kolme ala. 1. Loo-de-Viru, Kadrina ning Haljala, Järva Ambla ja Harju Kuusalu liitterritoorium (sõnavärss reeglipäraseim Eestis, viisides aga tihti õige keerukaid rütmi edasiarendeid, eriti kiigelaules; vähemalt Kuusalus Soome mõjud). 2. — n. n. Mulgimaa Viljandini (leidub palju vana ja kindlat, aga rohkesti ka uuematüübilisi, ulatuslikumaid, erilise tundeilise iluga meloodiaid, mis osalt saksa-, läti- jne.- mõjulised, ent täiesti „regivärsistunud“; rütm lihtsamgi

TUDENGICANTUS JA MINEVIKUTONT.

Eesti rahvas peab nüüd cantusepidu.

Tudeng mõistab, mis see tähendab. Ülikoolis võib iga akadeemiline kodanik veel kuidagi niisama ära käia, ilma et pruugiks just tingimata auditooriumeisse selle sõna tõsisemas mõttes sisse astuda, aga ilma cantusega enesesse hingata akadeemilist õhku pole üldse võimalik. Kui teeksid kas või meeleheitlikumaidki katseid.

Laul kõnnib tudengil ees ja taga. Lauluga astub ta akadeemilise elu esimesed sammud, lauluga vürtsitab kogu tudengipõlve ja lauluga lahkub Tartust.

Cantus põimub läbi kõigi nende lülide, mis moodustavad elu ümber tudengi mitmesopilise vabariigi.

Kõige selle pärast ei jää tudengi süda külmaks, kui eesti rahvas astub

kokku laulujumalat teenima. Kuigi ainult väikene osakene kogu akadeemilisest rahvast saab tegelikult laululaval kaasa hõisata, tunneb siiski ülejäänud osa nagu kaasatrillerit südame all.

*

Ja vist hakkab iga tudeng pisut mõtlema. Kuidas selle lauluga õieti on? Just selle lauluga, mis tudengimajades rõkkab õhtust hommikuni.

Cantusega.

Juba viisteistkümmend aastat on tudeng oma laule laulnud. Neid on muustuhat nii- ja teissuguseid, ühed ajajooksul päevakorrast välja varisenud, teisi juure tulnud. Aga üldiselt valitseb veel ikkagi säärane seisukord, et kui tahad kogu tudengilauluvarast üldpilti saada, siis paratamatult lõikab domineerivalt kõrva

too igiaegne keldriheli, mis juba aastakümneid on paisanud üle tudengisuude ja -suukeste „O alte Burschenherrlichkeit“, „Bibescosid“ ja „Krambambulid“.

Kui päris tõemeele olla, siis peab ju küll tunnistama, et keelisel on need saksa buršikeldri oodid ajakohasesse rüüsse seatud. Enamalt jaolt laudakse neid cantuseid eesti keeles. Aga enamalt jaolt on nad ka täpsalt algkeelest tõlgitud, sisu ning vaim on jäetud puutumatuks ja see vaim on seda enam algpärandeile lähedane, et head tõlked on pärit juba kaugest minevikust, kus võis veel öelda „oo studentipõlve toredus“ või „joogem siis haljastel puudel.“

Osa laule on ju küll sisult täiesti uued. Ainult viis on jäetud vana ja suur tükk ka vaimu. Viis ja vaim

põhja omast). 3 — Kagu-Eesti keskus Setumaa (+ Rápina ja Vastse-liina). Palju vana viisides, skansiooni ei tunta, ent palju ka venest laenatud, elavamad ja temperamendikamad, eriti refrääni — koori osas; mitmehäälelisus koori laulus kõige enam välja arendatud. Sõna ja viisi kindel suhe aga murenemas viisirütmi sagedase keerukuse ja „vahe-sõnade“ tõttu; arvatavasti nende mõjude pärast kogu Võru- ja Lõuna-Tartumaal sõnaline värss kaldub ebareeglipärasusse.) Pääle selle, tugevasti on esindatud Kolga-Jaani, Põhja-Pärnumaa ja Alutagusest Jõhvi; kõik põhiliselt eestilised üldpildilt. Vähe pakub enamik Läänemaal ja Saared — vagatsus on siin juba saja aasta eest surmanud „ilmaliku lori“; selle asemel palju vaimulikke viise! (ka rootsi mõjusid).

Viiside ehituses ilmneb ka teatav ülderivus Põhja- (ühes saartega) ja Lõuna-Eesti vahel, umbkaudu vastavalt tavalisele vahetegemisele maakonniti: ainult Lõunas tuntakse refrääni laulmist iga rea või rea-paari järel: kaske-kanke, või selle-taolist (enamasti pulmalauludes), marti, kadri, jne. mõnelgi liigil oma tunnusrefraan. (Marti-kadri refrään näib sündinuvat „kaske“ eeskujul, on vähem levinud.) Vastupidi, ainult

Põhja-Eestis leidub viise pikendat lõpptooniga, mis iseärasus mõjub mõnel juhul kaebava raskendusest; arvatavasti soome mõju.

Kui vaadelda kõigi praeguseks kogutud viiside arvustikku, — kogumisel olid peateened O. Kaldal ja E. Ü. S-il, pärast 1903. a. — siis näeb, et vanad laulumeloodiad võistlevad arvult uutega (mil enamasti pole tegemist siin vaadeldava rahvalauluga); neid on 5146, uusi 6017. (Vaimulikke 291.) Virumaalt, Järvast, Tartumaalt ja eriti Setust on saadud vanu viise märksa rohkem kui uusi; vastupidi Pärnu-, Läänemaal ja eriti Saaremaal näib uus rahvalaul, „vemmalvärss“, juba mõne aja eest võitnud olevat. Harju-, Viljandi- ja Võrumaa on suhteilt vahepäälsed, sääil moodustab vanade viiside arv umbes $\frac{2}{3}$ uutest. Suurima absoluutse arvu leeluvise on andnud Tartumaa — 904 (kas on mõjunud korjamiskeskuse lähedus?), siis Järva — 752, Viru 704 jne. kuni Lääne 150 ja Saare 87! (Uusi viise on kõige rohkem Võrumaal — 991; üldse, arvestades kaasa ka pilliviise, on Võrumaa musikaalseim maakond. Kihelkonniti võrreldes on absol. viisiderikkaim Rápina — 608 viit, Kuusalu — 605, Setu — 558, Torma-Avinurme — 508, Rõuge — 477,

Kadrina — 424, Suure-Jaani 309, Paistu 295 jne.).

Vana laulu tekste, mille peakogumise algatas J. Hurt a. 1888., leidub E. Rahvaluule Arhiivis (+ mõned väikesed erakogud) üle 80.000; ühes uuemate lauludega ja lastelauludega tervelt 233.634 numbert (lätlasil lühikesi neljarealisi „dainasid“ 350.000). Maakondadest on andnud kõige rohkem (vanade laulude + mängulaulude üldarvust 112.668): Viru — 16.342, Viljandi — 14.917, Pärnu — 14.695, Tartu — 13.850 jne. Veel täpsamalt kui viiside arvustikus jõuame siin üksikuid kihelkondi jälgides ülemalesitatud laulukeskuste — territooriumide juurde: Haljala 3.566, Kuusalu 3.386, Kadrina 2.805, Ambla 2.271; Kagu Setumaa (osa materjali arvestamata Soomes) 2.764; Paistu 2.464, Viljandi 2.424, Helme 2.281, Karksi 2.047 jne. Vaeseim on olnud Püha kihelkond Saaremaal oma 24 numbriga.

Kahjuks ei saa siin peatuda huvitavate eriküsimuste, nagu rahvalaulu liikide, tema vormiliste eriomaduste ega laulikute ettekandekommete juures — seda saabki omajagu juba lugeda pikemaist kirjutisist.

H. Paukson.

murudimendid aga viivad su ikkagi paratamatult mineviku hallitanud hõlma alla, selle suure trallihilguse manu, mida ajasid „kõrgema seisuse“ aadlikkude parunipoisid kangeltel aegadel.

Õige muidugi, meil on ka oma päraseid laule. Aga vähe ja napilt. Nii napilt, et kõik muu ikka veel kipub ülekaalu võtma.

Selle nähte vastu on küllaltki ägedat võitlust peetud. Suu ja kirjaga. On uusi laule muretsetud, rahvasuust neid korjatud ja ise tehtud. Aga hegemoonia ja jäme ots on siiski minevikutondi peos. Mõnikord koguni nii kõvasti, et lastakse päris algkeeles laulul lennata ja organisatsioonide liikmed pannakse palehigis vanu saksaburši lorivärse pähe tuupima.

Nüüd, kus eesti rahvas peab juba oma 10. üldlaulupidu, peaks iga tudeng jällegi aktiivsemalt mõtteid

liigutama hakkama ka oma laulurepertuaari üle. Magister cantandid, muud cantusmeisterid ja kõik tudengid oleksid kohustatud lõplikult märkama, kuhu ajad neid on kannud ja kuhu me oma cantusega kinni oleme jäänud.

Kui juba elu terves ulatuses on mineviku unustamatuks purustanud, siis on päris patt vere ning enese vastu lasta sedasama põrmu löödud minevikku lauludes edasi elada.

Laul on ju tundeavaldus kõige otsemas mõttes ja kui tudengid oma tundeimpulssi väljendavad igiaegses pahasti lõhnavas mundris, siis võib too halb lehk kergesti needsamad tunded kopitama lüüa. Rääkimata sellest, et säärane lehk teeb tülikat häbi kogu tudengkonnale oma rahva ja teiste rahvaste silmis.

Mis siis teha?

Meil on heliloojaid päris kõva

arv. On tulnud sealtpoolt sümfooniaid, oopereid ja muid „raske kunsti“ asju. Tahaksime loota et nad vaevaks võetaksid luua ka säärast muusikat, mis passib tudengi lihtsale kõrile. Ei tohiks ju tillukese omapärase ja omavaimulise rõõmuviisikese loomine erilisi raskusi teha, kui selle kunsti kõrgemad tipud on juba saavutatud. Ja häbitootuseks „kõrgele loomingule“ ei peaks seda vististi kah keegi.

Värsimeisterid asugu samuti platsi. Mõnikord võib ju kõrgelt olümbilt ka maha astuda ja end paariks viivuks tegeliku elu jaoks rakendada. Kui siia juure arvata veel rahvalaulude ning -viiside rikkalikud tagavarad, siis ei tohiks enam kaugel olla ajad, kus keldrihõng eesti tudengi suust kaob.

Tuleb ainult kõvasti ja otsejärsku pihta hakata.

Laulupoiss.

EESTI KUJUTAVA KUNSTI TÄNAPÄEV.

Kui tänavuse suve päevad mööduvad paigaliste laulupidudega üle kogu maa ja meie muusikakultuuriline haripunkt on üldlaulupeo tähe all, siis pole ülearune meele tuletada ja valgustada sedapuhku ka meie mõne teise kunsthari olemasolu. Sobiv selleks on just kujutav kunst, kuna selles nagu muusikaski leidub võrdselt rahvuslikke ja rahvusvahelisi jooni: mõlemaile neile kunsthariudele on iseloomuline ette kantava kunstiteose vastuvõtul indiferentsus keeleoskuse suhtes. Kui mitte analüüsi, mõistagi, nende kunstide tõelist seosmist struktuuri, siis kunstilised elamused tekivad muusikas kuulmise ja kujutavas kunstis nägemise kaudu ja nii moodustuks peamine vahe — erinevus nägijaskonna ja kuulajaskonna vahel.

Kuid sedapuhku oleks kohane meie kujutavat kunsti puudutades arutada üht olulist ja elulist erinevust muusikast. Nimelt on tekkinud silmapaistev vahe nende mõlemate kunstide ühiskondliku leviku suhtes. Muusika, koguni meie tänapäeva moodsam muusika, on muutumas rahvuslikuks selle sõna lähemas tähenduses: seda on levitatud rahva hulgas, on propageeritud ja tutvustatud, nii et meie vähegi väärtuslik muusikaline toodang on muutunud tõeliseks rahva muusikalise huve rahuldavaks teguriks. Kujutav kunst aga näitab meil seevastu koguni teistlaadi arengujooni: aastast aastani omab selle propageerimine tagasihoidlikuma ilme, kunstinaütuste küllastajate arv väheneb ja selle nähte kõrvaldamiseks pole tehtud vähematki otsustavalt. Ja järjest rohkem jääb kujutav kunst

kunstnikkonna, kunstikoolide ja kultuurkapitali eriasjaks ning ülikooli vastava õpetooli omaasjaks. On tõsi, et kõik nimetatud asjaomased koondised ja asutised on kogu Eesti iseseisvuse kestel arendanud oma tegevust pidevalt isolatsiooni suunas. Vähesed aeg-ajalt esinevad erandnähtused ei tõenda püüet viia kunstiloomingulist tegevust või olevaid kunstivarade rakendust meie ühiskondliku kunstharrastuse levitamisele ja süvendamisele. On ju otse uskumatu, et riikliku iseseisvuse kestel pole kordagi tõeliselt mõeldud sellele, et Tallinna kunstimuseum ning Narva kunstikogud saaksid kord juhid, kes vastutaks nii tegelikult kui moraalselt meie avalikkude kunstikogude asjatundliku korralduse ja kunstikultuuriliste küsimuste päevakordavõtu eest.

Ja selleks oleks meil aluseid: meie kujutav kunst on tänapäev seevõrra arenenud, et ta võib esineda olulise rahvuskultuurilise tegurina kui luuakse selleks võimalusi. Eeskätt on tarvilik lähendada meie kujutavat kunsti eesti ühiskondlikule elule ja anda talle senisest elulisemat aktiveeti kogu meie rahvuskultuurilises elus.

Ning selleks on meie kunstitalsemel tänapäeval eeldusi, sest vahe eesti nüüdisaja kunstiloomingulise kvaliteedi ja kvantiteedi ning enne iseseisvuseajastu kunstiseisundi vahel on võrrotu. Kui meil näiteks aastat viisteist tagasi korraldati kunstinaütust, siis oli eeltingimuseks saada nõusolekut teostega esinemi-seks kahelt-kolmelt vanemalt kunstnikult, kuna meil oli vähe neid kunstnikke, kellede looming võis pakkuda

publikule väärtuslikku ja kes pidevalt tootsid kunsti alal. Tavaliselt pidi niikuinii hankima veel lisa väheütlevate kunstioopilaste ja juhuslikkude väljapanijate hulgast, et tõsta näitusel esinevate kunstiteoste arvu kogukamaks. Tänapäev on aga eesti kunstühingutel ja -koondistel iga-aastase kunstinaütuse korraldamiseks varuks mõnikümme aastat vastava kunstilise haridusega ja loomingu võimega inimest ja sagedased kunstinaütused Tallinnas ja Tartus tõendavad, et meil tehakse pidevalt kunsti alal tööd, toodetakse vähemalt rahuldavat tasemeliselt ja palju arvuliselt.

Kuid hädavajalik on muuta meie tänapäeva kunstitoodangut aktiivsemaks publiku suhtes. Sellist elavust, millist tekitasid meie seltskondlikus kultuurielus esimesed kunstinaütused Noor-Eesti päevil 1909. ja 1910./11. ning Eesti riikliku iseseisvuse algaastail, pole näinud meie kunstielu viimase kümne aasta kestel. Noil ajal kirjutati tihedalt juba enne kunstinaütuste avamist meie ajalehis; ilmusid, huvitav küll, juba tol ajal asjalikumad arvustused meie kunstinaütuste puhul, polemiseeriti kunstiprobleemide üle ja publik — see külastas suurearvuliselt meie kunstinaütusi ja väljapanekuilt osteti sageli enamik teoseid. Tänapäev on kõik need nähtused läinud tagurpidi ja kahanevad miinimumini. Sidemepuudus meie kunstnikkonna tegevuse ja ühiskondliku kultuurielu vahel on iseloomulikumaid meie nüüdisaja kujutavale kunstile. Selle küsimuse lahendamisele tuleb aga mõelda tõsiselt kunstnikkonnal ja neil, kellele meie kunstikultuuriline areng on lähedane.

Ja seda probleemi — eesti ühiskond ja eesti kunst — tuleb mõttest taaskord tänavune elevus meie muusikaelus, kuna meie muusikas leiavad need kaks olulist tegurit — loov element ja tarvitajaskond — tihedaid koostöövõimalusi ja elulisi rakendussuhteid.

Nagu mainitud on muide meie kujutava kunstialaline tegevus küllaldaselt aktiivne tootmise mõttes. Sellest annab pildi kunstinaütuste rohkus. Aasta kestel on korralda-

tud Tallinnas rida kunstinäitusi, milledest tähelepandavamad olid Kultuurkapitali Kujutava-kunsti Sihtkapitali sügis- ja kevadnäitus, siis Roman Nymani erinäitus möödunud sügisel ja Uue Kunstnikkude Koondive näitus. Kõik need väljapanekud korraldati kultuurkapitali kujutava kunsti ruumides, Rataskaevu tänaval, näitusekohal, mis tänavu kevadel rahaliste kokkutõmmete kaalutlusel likvideeriti.

Huvitavamaid esindajaid möödunud aasta Tallinna kunstinäitusil oli salgamata E. Ole, kellest on kujunenud meie noorema kunstnikkude põlve paremaid portretiste. Joh. Simmi ja Aug. Gailiti portreede kõrval ole sedapuhku esitanud H. Visnapuu portree. Emotsionaalselt tabatud portreeteeritava käsitlus jõulise pinslitehnikaga oli sellelegi Ole maalingule iseloomulik. On kahju, et kõnesolev teos ei omandatud sihtkapitali valitsuse poolt ja ostuküsimuse puhul tekkisid möödunud sügisel avalikud kirjutised ja seletused vastaspoolte kaudu ajakirjandusse, mis ülearuse korra veel tõendas, et meie ametliku kunstipoliitika ja kunstnikkonna vahelgi pole üksmeelt.

Sügisel peetud Roman Nymani erinäitus, mis peeti kunstniku 25-aastase kunstitegevuse tähisena, oli huvitav eriti seepoolest, et seal võimaldus tutvuda Nymani toodanguga ülevaaticumalt. Nyman kuulub eesti moodsa kunsti rajajate kolmikusse, Konrad Mäe ja Jaan Koortiga, kes algasid esinemistega Noor-Eesti päevil. Kuna Nymani isiklik tagasihoidlik iseloom ja ta kunstiline väljenduslaadki on omanud ikka teatavat reservatsiooni, on olnud vähem aktiivne väljaspoole, siis püsis meil arvamus, et selle kunstniku loomingulist tegevust ei saa kogu ulatuses kõrvutada kaasaegsete aktiivsemate maalijatega. Kuid ta juubelinäitus põhjustab sootuks teistsugust suhet Nymani loomingusse. See oli kultuurse, tasakaalus ja iseloomukindla maalikunstniku esinemine, millele on palju šarmi ja soojust lähedas isikupärasuses.

Uue Kunstnikkude Koondive näi-

Kevadsemestri doktoreid.

Dr. pharm. Alma Tomingas.

tusel, kuhu oli koondunud arvukalt muulasi ja optante, kelledele eesti kunsti senine areng on suhteliselt võõras nende tagasihoidlikkude tehniliste võimete ja retrospektiivse realismi tõttu, mis selles rühmas avaldub, paistis peavõrra kõrgemal seisvat kõigist esinejaist Eslon. Eslon on huvitav meile juba oma viljaka maalimise kaudu. Ta on neid haruldasi nooremaid kunstnikke, kes töötab pidevalt, palju, maalib igal pool, kus ta liigub ja näitab oma toodanguga, et selles intensiivses töös võib arendada ka isiklikku käsitluslaadi.

Käesoleva aasta teostest olid Tallinna kunstinäitusel salgamata huvitavamad noore maalija Liimani väljapanekud sihtkapitali kevadnäitusel. Liiman, kes on tänavu just „Pallase“ kunstikooli lõpetamas, avaldab säärast otsest maalija värvitunnet ja temperamenti, mida aastaid pole esinenud meil kunstinäitusil. Ta meenutab vahest ehk omaaegseid K. Mäe ja A. Vabbe esinemisi, milledes võis leida vahenditult värviaine rakendamist ja elamusi maalilistele ülesannetele asumisel.

Skulptuuri alal on silmapaistvalt teotsenud näitusil V. Melnik suuremate graniitfiguuridega, mis on leidnud senini üldist tähelepanu. F. Sannamees, kes eriti Tallinna ringkonnas on tuntud osava portretistina, viibib juba pikemat aega Pariisis ja tema aset täidab vähema eduga, kuid veelgi suurema tööde arvuga H. Halliste. Jaan Koortil, kes alati olnud tagasihoidlik omis esinemistes, on valminud rida portreid, haruldase vormitunde ja stiilitundega viimistletud teoseid, nagu see omane on ainult Koorti viimaste aastate skulptuuridele.

Mis puutub Tartu kunstielu, siis pälvivad tähelepanu peamiselt Kunstiühingu ja kunstikool Pallase näitused, kuigi aset leidsid ka paar eranäitust, nagu maalija Kutsari ja karikaturist Jaanimäe separaatväljapanekud. Kuid praegust Tartu kunstielu vaadeldes paistab sealne aktiivsus suunatud olevat just Tallinnas esinemistele — vähemalt üldise vaatluse puhul. Aastast-aastani on kahenenud ülikoolilinna esirindlus kunstiküsimuste lahenduses ja ikka enam kandub initsiatiiv säärastes nähetes esitamises Tallinna kunstiringesse. Tundub osati, nagu oleks suurenev kitsikus majanduslikul põllul kunstnikkondagi sundinud kandma koos teiste rahapõualistega oma huviavaldusi pealinna poliitilisse ja ametlikku õhkkonda — eeskätt mõistagi Kultuurkapitali Kujutava-kunsti Sihtkapitali silma ja külje alla. Ja arusaadav see on: sihtkapitali ostunäitused juba üksi moodustavad tugeva tõmbemagneedi kunstitöödete koondumiseks Tallinna — ja neid peetakse viimaseil aastail vaid Tallinnas. Peale selle näib ostujõulisem publik ja kunstiharrastavam intelligents samuti asuvat ülekaalukalt Tallinnas, mis omakord kaasa mõjub kunstielu sealsele tihenemisele. Seetõttu võib ka kõiki paremaid ja huvitavamaid kunstiteoseid, mida leiame Tartu kunstinäitusilt näha Tallinna sügis- ja kevadnäitusil Kultuurkapitali, või mõne teise kunstioranisationsiooni esinemisel Tallinnas.

R. Paris.

RAHVUSVAHELISE ÜLIÕPILASLIIDU REORGANISATSIOON JA PÄEVAKÜSIMUSED.

Ajajärgul, mil siseriiklikud küsimused ja rahvushuvi on tõusnud kõigjal tugevalt esikohale, väheneb tunduvalt osavõtt ja kaastöö rahvusvahelistele üritustele. Kui aga sellele seltsib nende liitude töö ebaratsionaalsus ja piimliku teravuseni viivad rahvusprestiizi tülid ametkohtade jaotamisel, siis ei ole imes tada, et väheneb huvi nende asutiste vastu ja kerkivad üles lahkumisekaatsused.

Sarnane olukord ilmnis Confédération des Etudiants (CIE) kongressil Bukarestis 1931. aastal. Enne Riia kongressi (1932) lahkusid sealt 6 suuremat üliõpilaskonda — asjaolu, mis selle ajakirja veergudel omal ajal lähemalt käsitatud. Lahkujad üliõpilaskonnad, samuti ka hulk allesjäänuid, kritiseerisid liidus kaht suurt väärnähtust: 1) alalisi prestiižitüüsid 12 ametkoha jaotamisel eksekutiiv-komitee valimiste juures, mis osutasid kõigi kongresside negatiivsemaks ja tülikamaks tegevuseks ja 2) üksikute erikomisjonide töö liigset laialivalgumist erimaades, nende organite liigne rippuvus kohalikust üliõpilaskonnast ja ebaratsionaalne töö, sest peamiselt tegeleti konverentsidel poliitiliste küsimustega erimaadele ja erirahvustele suurema või vähema õiguse andmise kohta, kui nad ei kuulunud liitu; selle asemel aga jäeti üliõpilaste otsene koostöö tahaplaanile.

Kuue üliõpilaskonna protestlahkumine mõjus tasakaalustavalt ja kaine-stavalt. Kas just lahkumine see õige moodus asja parandamiseks oli, selles olid allesjääjad küll teisel arvamisel, kuid kõik järgmised koosolekud pühendati asjalikkudele reformidele. CIE 14. kongressi Riias peetakse CIE ajaloos tähtsaimaks pöördekonverentsiks. See oli esmakordne juhtum, kus kõik otsused sündisid ühel häälel. Sama kongress otsustas ka CIE uued alused, lõpetas vana eksekutiiv-komitee, millel 12 liiget, neist 6 presidenti ja abipresidenti tiitlitel, lõpetas kongressi üldkogu otsustamisõiguse, kus igal

üliõpilaskonnal oli küll üks hääl, kuid pea piiramata arv esindajaid ja asutas täiesti uue otsustandva organi: administratiivnõukogu, kuhu määrab iga üliõpilaskond ühe esindaja sõnaja hääleõigusega. Erikomisjoni hooliks jäi uue põhikirja väljatöötamine. Otsustamisõigus anti ühel häälel üle uuele nõukogule, kes pidi enda esimese istangu pidama 1933. a. jaanuaris, St. Moritz'es, Helveetsias.

Vähema koosseisu ja asjatundlikuma esinduse juures kandis töö häid tagajärgi. Senise 2—400 vana nõukogu liikme asemel võtsid osa 30-st üliõpilaskonnast umbes 20 esindajat ja mõned endised CIE tegelased. Võeti vastu täiesti uus CIE statuut, mis oli kohandatud kriitikanõuetele ja töö paremustele seadmisele. Nüüdsest peale on CIE uued organid järgmiselt moodustatud:

1) Conseil d'administration — ainuõiguslik otsustandev organ, mille liikmeteks: president, abipresident administratiivalal ja abipresident finantsalal ja peasekretär — presiidium seega 12 asemel 4-liikmeline. Lisaks üks esindaja igast üliõpilaskonnast (ainult neil on hääleõigus), üks esindaja iga erikomisjoni jaoks (nõuandva häälega) ja lahkuv president. Et vältida raskeid kauplemisi kohtade suhtes, tehti otsus, mille järgi saab presidendiks isik, kellel suurim arv hääli, kusjuures muidugi enamus nõuetav, abipresidendiks automaatselt aga see, kellel presidendile järgnev häälteenamus. Sama isikut võib ainult üks kord edasi valida, finants-abipresidenti aga kaks korda, peasekretäri aga kuni tema tagasiastumiseni, alati. Nõunikeks võib määrata ka 5 endiste nõukogude liiget. Nõukogu tuleb kokku üks kord aastas, kuid mitte enam kongressi ajal, augustis, vaid jõulupühade vaheajal. Üliõpilaskondadele on see otsus rahaliselt koormav, sest vähemad suudavad ainult ühe esindaja ja ainult ükskord aastas välja saata, milleks kongress tähtsam. Seepärast on väga tervitatav SELL viimase konverentsi otsus, et neli Baltimaa-

de üliõpilaskonda saadavad ühise esindaja ja kannavad kulud ühiselt, seega ainult neljandiku.

2) Bureau exécutif — asendab senise comité exécutif'i, kuid tal ei ole hääleõigust. Juhul, kui ei jõuta ühehäälsuseni, lükatakse küsimus edasi nõukogu istanguni, hädavajalisesmail juhtudel aga otsustab president või abipresident. Eksekutiivbüroo peab koosolekuid kaks korda aastas: kevadpühadel ja kongressi ajal. Sinna kuuluvad: presiidium (4), igast komisjonist üks esindaja (5) ja mitte rohkem kui viis endist nõukogu liiget, kaasa arvatud lahkuv president. Eksekutiivkomitee koosseis tuleb nii valida, et üks üliõpilaskond ei oleks kaks korda esindatud ja et sama üliõpilaskond võib pidada ühte ametit ainult üks aasta, välja arvatud presiidiumi liikme koht. Selle uuendusega on loodud väga kindel kord kohtade suhtes, kus lihtsalt järestikku umbes iga 3—4 aasta järgi tuleb iga üliõpilaskonna esindaja eksekutiivbüroosse. Senise korra juures ei olnud see võimalik ja eriti jäid kõrvale vähemad üliõpilaskonnad.

3) Comités internationaux de contrôle — nende komiteedega loodi hoopis uus alus erikomisjonide tegevusele. Nimelt nõudis paljud üliõpilaskonnad CIE laialipaljutud asutiste tseentraliseerimist ühte linna. Kuigi see organisatsiooniliselt väga tervitatav, ei lubanud aga CIE finantsid nii kallist korraldust. Liikmemaksudest tuleb sisse samapalju, kui meie üliõpilaskonna aastaelarve järgi (umbes 15.000.—) ja see ei luba arvurikka aparatuuri ülespidamist ja liikmeskonna reisude tasumist kongresside ja istangute sõitudele. Tuli jääda vana korra juure, et varakamad üliõpilaskonnad peavad üleval CIE erikomisjone. Nende esimehed valiti seni CIE poolt ja ühes sellega võis muutuda nende asupaik, nüüd aga jäeti ametkond täiesti ülalpidava üliõpilaskonna määrata, seevastu moodustati aga n. n. järeelvalve ko-

misjonid, kellede koosseis alaliselt liikuv. Need on:

- I — järgmist kongressi korraldav komitee,
- II — vaimlise koostöö komitee (asukoht lahtine, ettepanek tehtud Tartule),
- III — üliõpilasreiside komitee (Londonis),
- IV — finantskomitee (Roomas),
- V — statistika ja sotsiaalelu informatsiooni komitee (Varssavis),
- VI — spordikomitee (Pariisis).

Liikmeid on igal komisjonil 3—7, nii et iga üliõpilaskond oleks ühes komitees tööl. Erandi moodustab ainult II komisjon, kellele nõukogu valib ainuüksi presidendi. Liikmeteks on aga üks esindaja igast CIE

eriasutisest vaimlise koostöö alal (neid eriasutisi on 8).

4) Congrès — mis peetakse nagu senini, üks kord aastas suvevaheajal ja on pühendatud otsesele tööle erikomisjonides. Hääletusi seal ette ei võeta. Päevakorda kuuluvad ettekanded tunnustatumailt riigi- ja teadusemeestelt ja töö erikomisjonides ning järelvalve komiteede juhtimisel. Otsused ratifitseerib administratiivnõukogu, välja arvatud puhttehnilised küsimused, millede täitmisele asutakse otsekohe. Kongresside ajal korraldatakse suuremaid ekskursioone ja püütakse nendega ühendada CIE spordivõistlusi.

5) Secrétariat général — senine „Office Central“ asupaigaga Brüsselis.

Esimese tuleproovi tegi uus kava

läbi talvisel istangul Helveetsias. Sealgi jätkus Riia traditsioon — kõik otsused toimusid ühel häälel. Ja kevadpühadel Londonisse kogunud eksekutiivbüroo võis samuti rõõmustada töö üksmeele ja asjalikkuse üle. Suvine 15. kongress peetakse Veneetsias, kuhu SELL Keskbüroo poolt korraldatakse suurem ekskursioon. Üheaegselt on kergejõustiku esivõistlused Torinos.

Uus korraldus on leidnud sooja poolehoidu kõigis üliõpilaskondades ja andmed kõnelevad selle poolt, et lahkunud liikmed hakkavad peatselt tagasi tulema. Vahepeal on koguni uusi vastu võetud. Väikeriikidele on eriti vastuvõetav see kindlailmeline töö baasis, millele rajatud uus korraldus ja mis õigustab ka nende osavõttu CIE tegevusest.

H. P a a l m a n.

Üliõpilaskonna majandusliku ankeedi teostamisest ja tulemusist.

Vold. Jako.

2

KÜPSUSTUNNISTUSE

omandamine on sündinud peamiselt

eestiaegseis	kooles	meesül.	2014,	naisül.	985
veneäegseis	„	„	29	„	7
välismaa	„	„	32	„	17
iseõppides	„	„	39	„	6

Kokku meesül. 2114, naisül. 1015

Kõige enam, nimelt $\frac{1}{3}$ üliõpilasi, on lõpetanud humanitaargümnaasiumi. Reaalkooli on lõpetanud 303 üliõpilast. Teistest kooliliikidest on üliõpilasi ainult mõnikümmend.

PEREKONNA SEIS

on üliõpilastel järgmine:

vallalisi meesüliõpil.	1748,	naisüliõpil.	942
abielus	„	„	62
leski	„	„	4
lahutatud	„	„	7

Protsentuaalselt on lahutamiseiga naisüliõpilased kaugelt ees. Kõige rohkem on abieluliste hulgas üle 10 aasta õnnelikus abielus olijaid.

Üliõpilaste laste arv on 256 hinge.

KORTERIS-OLEKU

järele on jaotus järgmine:

oma majas elab	meesül.	39	ja	naisül.	2
vanemate juures	„	399	„	„	257
majaperem. üürit. korteris	„	509	„	„	141
allüürnikuna	„	532	„	„	224
omaette toas	„	586	„	„	352

Teisi liike on vähem, nii riigi korteris 2 meesül, 1 naisül. jne.

Suurem enamus armastab elada omaette toas, nimelt 1201 meesül. ja 624 naisül. $\frac{1}{2}$ tuba on kasutada 698 üliõpilasel, 3 ja enam tuba 161 üliõpil. Olevatel korteritel on palju puudusi. Nii:

väike	188	meesül.	63	naisül.
kärrarikas	126	„	74	„
külm	79	„	38	„
niiske	56	„	17	„

Kaks naisül. kurdavad korteri puudusena korteri liig kuivust. Kärrarikkuse iseloomustamiseks on keegi märkinud „kõrval asub naiskonvent“. Peale nimet. puuduste on veel palju teisi puudusi, aga kõiki vähemal määral.

ÜLALPIDAMISE

hangivad üliõpilased järgmiselt:

vanematelt	906	meesül.	ja	669	naisül.
ise teenides	622	„	„	87	„
sugulastelt	95	„	„	48	„
abikaasalt	19	„	„	46	„

Paljud saavad ühe osa ühelt, teise osa teisalt ja selle tõttu on ülalpidamise saamine väga mitmekesine. Abikaasadelt saavad arvuliselt naisüliõpilased palju suuremal määral toetust kui mehed.

Kinnisvara omanikkudena esineb võrdlemisi vähe üliõpilasi. Nii on

majaomanikke	meesül.	49,	naisül.	16
taluomanikke	„	52	„	6

maja- ja taluomanikke meesül. 2 naisül. —
ehituskrundi omanikke „ 4 „ 2
Üldse omavad mingisugust kinnisvara 166 meesüliõpilast ja 26 naisüliõpilast.

TOITLUSTAMISVÕIMALUSED

üliõpilastel oleksid järgmised:

igapäev sooja lõunat sööb meesül. 1794, naisül. 829
3 k. nädal. „ „ „ „ 88 „ 55
1 „ „ „ „ „ 8 „ 7
Osa sööb siis 2, 4, 5, ja 6 korda nädalas sooja lõunat.

Söögikohtadest on esikohal:

vanemate juures meesül. 432, naisül. 264
üliõpilassöögisaalis „ 368 „ 280
kostiliselena sööb „ 291 „ 74
ise valmistavad süüa „ 107 „ 152
organisatsioonides söövad „ 197 „ 7

Paljud käivad kord siin, kord seal, kus paremad lõunad.

Kehakatte puudus annab tunda 443 meesül. ja 221 naisüliõpilasel.

ÕPPEVAHENDITEST

on puudus ja ei ole võimalik neid muretseda 602 mees- ja 223 naisüliõpilasel. Kõige rohkem muretsetakse õppevahendeid raamatukogudest ja isikutelt laenu teel Üks meesüliõpilane kirjutab, et tema ajab läbi täiesti ilma igasugu õppevahendita.

VANUSE

poolest on esikohal

22 aastat vanu meesül. 212, naisül. 125
21 „ „ „ 183 „ 140
23 „ „ „ 194 „ 105
24 „ „ „ 209 „ 77
41 ja enam a. vanu „ 57 „ 9

Nii näeme, et üliõpilastest on kõige rohkem naisüliõpilasi 21 a. vanuseid ja meesüliõpilasi 24 a. vanuses ülikoolis. Teistes vanadusastmetes on üliõpilasi vähem.

ORGANISEERUMISE

küsimuses on vahekorrad järgmiseks kujunenud:

org-imatuid meesül. 843, naisül. 516
korp.'ides „ 760 „ 260
seltsides „ 453 „ 201
maak. kogudes „ 32 „ 25
vastamata „ 26 „ 13

Kokku meesül. 2114, naisül. 1015

Nii näeme — kui maha arvata ka vastamata üliõpilaste arvu —, et organiseerunud üliõpilasi on 333 isikut rohkem kui org-imatuid. Meesüliõpilastest on organiseeritud 376 isikut rohkem, kuid naisüliõpilastest on org-imatuid rohkem 43 isikut. Orgaseerumine on suuremal arvul sündinud

I semestril 696 meesül., 192 naisül.
II „ 191 „ 92 „

päale XVI semestri on organiseerunud 5 mees- ja 1 naisüliõpilane, teised organiseerunud on vahepääselt semestritel organiseerunud.

Üliõpilasi kuulub

AKADEEMILISTESSE ÜHINGUTESSE:

ühete ühingusse 478 meesül., 196 naisül.
kahte „ 115 „ 40 „
kolme „ 29 „ 10 „
kuude „ 2 „ — „

Väljaspool ülikooli kuuluvatesse ühingutesse kuulub 838 mees- ja 202 naisüliõpilast.

POLITILISSE ERAKONDA

kuulub 225 meesüliõpilast ja 23 naisüliõpilast. Nii selgub, et suurem protsent üliõpilastest ei tee tegemist politikaga.

Üliõpilaste

SOOVITAV ELUSTANDART

kujunes järgmiselt:

üle 250 kr. kuus sooviks 51 meesül., 9 naisül.
126—150 „ „ „ 200 „ 37 „
76—100 „ „ „ 635 „ 285 „
51— 75 „ „ „ 562 „ 287 „
26— 50 „ „ „ 215 „ 188 „

Vahepäälsed summad on vähemal määral soovitud.

VÄLISMAAREISE

on ette võtnud üldse 1072 mees- ja 599 naisüliõpilast, kuna reisinud ei ole 994 mees- ja 400 naisüliõpilast. Kõige rohkem on reise ette võetud keskkooli ajal, nimelt 426 isikut, ülikooli ajal on reisinud 410 isikut. Reise on tehtud üldse 3716 korda ja 37 erimaale. On käinud nii näiteks isegi Hiinas 10 üliõpilast, 9 meest ja 1 naine, Palestiinas 1 meesüliõpilane, Hispaanias jne. Kõige rohkem on reisinud

Soome 614 meesül., 311 naisül.
Lätti 616 „ 304 „
Venesse 412 „ 222 „
U. S. A. 5 „ — „
Välismaareiside juures ei ole arvestatud välismaalastega.

Üliõpilaste väljavaated peale ülikooli lõpetamist teenistusele ei olegi nii kurvad, nagu räägitakse. Nimelt on teenistus teada

kindlakujuliselt 500 meesül., 100 naisül.
umbkaudselt 373 „ 75 „
ei ole erilisi väljavaateid 1241 „ 840 „

Kokku 2114 meesül., 1015 naisül.

Nii on näha, et naisüliõpilastel on mitu ja mitu korda vähemad lootused pärast ülikooli lõpetamist teenistuse leidmiseks, kui meesüliõpilastel.

SPORDIALADEST

armastatakse meesüliõpilaste juures kõige enam kergejõustikku, nimelt 411 meesüliõpilast teevad seda ala, naisül. ainult 51.

Suusatavad meesül. 248, naisül. 246
ujuvad „ 151 „ 152
tennis „ 56 „ 50

pallimänge meesül. 247, naisül. 30
 raskejõustikku „ 11 „ —
 Teisi alasid, nii ratsa, auto jne., teevad üksikud. Üldse ei spordi 1028 meesüliõp. ja 554 naisül. Nii paistab, et sportimine on protsentuaalselt peaaegu võrdne nii mees- kui naisüliõpilaste juures.

SUVEVAHEAJA

saatsid üliõpilased mööda:
 maal vanemate juures . . . 443 meesül., 239 naisül.
 linnas 438 „ 289 „
 suvituskohas 155 „ 147 „
 sugulaste juures maal . . . 184 „ 112 „
 Siis veel huvireisidel, teenistuses jne.

Kõige rohkem suvevaheajaga kasutati teenistuseks, nimelt kasutasid suvevaheaja

teenistuseks 718 meesül., 191 naisül.
 puhkuseks 456 „ 406 „
 teaduslikuks tööks 342 „ 136 „
 Suurem osa üliõpilasi kasutas suve osalt tööks, osalt puhkuseks.

Jääb puudutamata võlgade-, kuu keskmise väljamineku-, vanemate, ülalpeetavate isikute jne. tabelid. Nende kohta, mis võtaksid üsna palju ruumi, saab ülevaadet anda ehk järgmises „Üliõpilaslehe“ numbris.

Koosolek 19. mail 1933. a.

Koos 21 kaasvõitlejat.
 Juhatab ksv. Tasso, protokolliib ksv. Põlde.
PÄEVAKORRAS: 1. Protokoll. 2. Juhatuse otsuste kinnitamine. 3. Aruanded. 4. SELL 10. konverentsi resolutsioonide kinnitamine. 5. Valimised. 6. Kirjastuslepingu kinnitamine. 7. Üliõpilasmaja kasutamistingimuste kinnitamine. 8. Tegevuskava. 9. Eelarve 1934/35. 10. Läbirääkimised.

1. Elmise koosoleku protokoll kinnitatakse.
2. Kinnitatakse järgmised juhatuse otsused:
 1. Saata Lausanne'i haigekassade konverentsile ksv. E. Jakobson.
 2. Majandustoimkonna üleandmist pikendada 1. juulini.
 3. Helsingi üliõpilaskonna stipendiaatideks soovitada ksv. Jaan Ots, Valter Soo ja Regina Kriisk.
 4. Korraldada kehalise kasvatusetoimkonna sõudekursused algusega 20. mail.
 5. Kirjastada prof. A. Piibu „Kaubandusõigus“, müügihinnaga 8 kr. 75 senti. Üliõpilaskond tasub kirjastuskuludest 1750 krooni.
 6. Läti Üliõpilaskonna kevadpidustusile saata 2 esindajat.

7. Pr. Marta Jakobsonile anda volitus osavõtuks rahvusvahelisest haigekassade konverentsist Lausanne'is.
8. Otsustatakse korraldada 10. laulupeo ajal tõrvikrongkäik nii riigivanema juurde, kui ka Vabadussõjas langenute hauale.
 Viimasele otsusele teeb ksv. Tasso täienduse: korraldada eeloleva laulupeo ajal rongkäik, mille aja ja marsruudi määramine jätta juhatuse hooleks.
 Täiendus võetakse vastu.
3. 1. XII Edustuse valimistoimkonna rahaline aruanne kinnitatakse.
2. SELL'i 10. konverentsi rahaline aruanne: sissetulekuid Kr. 3083,80, väljaminekuid Kr. 3069,78, ülejääk Kr. 14,02 kinnitatakse.
3. IV toetusnädala aruanne ülejäigiga Kr. 3054,22 kinnitatakse. Toetusnädala üldjuhatajale ksv. Ükstile ja toimkonnale avaldatakse tänu.
4. SELL'i 10. konverentsi resolutsioonid kinnitatakse esitatud kujul.
5. Läti Üliõpilaskonna kevadpidustusile esindajaks otsustatakse saata ksv. R. Tasso ja ksv. E. Veidenbaum.
 CIE ja ISS konverentsile augustikuus otsustatakse esindajaks saata ksv. H. Paalmann.

Suvevaheajaks kinnitatakse juhatusle ja toimkonna liikmeile järgmised asetäitjad: Üliõpilaskonna esimehe asetäitjaks ksv. K. Dobrus, sekretäri asetäitjaks ksv. E. Veidenbaum; tööbüroo juhataja asetäitjaks ksv. A. Kaelas; lugemislaua toimkonna juhataja asetäitjaks ksv. J. Siidam; välis-toimkonna liikmete asetäitjateks ksv. M. Põlde ja A. Meil.

Kehalise kasvatusetoimkonna nõunikeks valitakse hrad E. Rosenblatt, A. Kalamees, H. Niiler, Akadeemilisest Spordiklubist esindaja, Akadeem. ÜENÜ-st esindaja ja väljaspoolt ksv. A. Tomingas ja E. Toiger.
 Üliõpilaskonna rahalise loterii toimkonda valitakse ksv. V. Kirschfeldt, ksv. J. Siidam ja väljaspoolt Edustust ksv. H. Üksti.

6. Kirjastusleping kinnitatakse.
7. Üliõpilasmaja kasutamise tingimused, mis koostatud kokkuleppel Ülikooli Valitsusega, kinnitatakse.

8. XII Edustuse tegevuskava võetakse arutamisele peatükkide kaupa. Üldsuunda määrav osa: Üliõpilaskonna XII Edustus oma töös tahab jätkata Üliõpilaskonna tegevuses seni valitsenud suundi, pidevalt edasi arendada algatatud üritusi, süvendada tegevust seni viljeldatud aladel, algatada ja edasi viia uusi üritusi, mis on tarvilikud üliõpilaskonna üldiste huvide seisukohalt.
 XII Edustuse tegevus on juhitud tõsisest püüdest luua eeldusi ja saavutada lähedat ja tihedat koostööd kõikide kaasvõitlejasringkondade vahel kogu üliõpilaskonna ulatuses, et jõuda tõeliselt tervikulise üliõpilaskonnani.
 XII Edustuse tegevus on juhitud kindlast veendumusest, et tuleb kasvatada ja süvendada rahvustun-

net ja riikliku iseseisvuse teadvust üliõpilaskonnas ja kogu rahvas.

Tegevuskava üldsuundi käsitlev osa kinnitatakse esitatud kujul.

Samuti kinnitatakse I lõige, käsitlev organisatsiooni ala, kodukordade väljatöötamist ja toimkondade tegevuse ühtlustamist ning korraldamist.

II OMAABI.

1. Koostada pikemaajalisem omaabi programm ja teostada selle kohaselt propagandat üliõpilasmaabi heaks seltskonnas.

2. Astuda energiliselt samme vilistlaskonna ja kogu seltskonna kaasatõmbamiseks üliõpilaskonna omaabi tegevusele.

3. a) teostada toetusnädalal ülemaailses ulatuses, võimaluse korral koos kõnelennuga,

b) energiliselt kaasa töötada rahalise loterii teostamisel.

4. Haigekassa alal:

a) välja töötada haigekassa põhilauseid ja põhikiri,

b) haigekassa organisatsioon tegevusse rakendada,

c) hankida ksv. ksv. Ülikooli haiglais ja väljaspool soodustusi tervisraviks ja arstimate saamise alal.

5. Kirjastuse alal:

a) jätkata õpperaamatute kirjastamist,

b) astuda samme kirjastamise reorganiseerimiseks ning elustamiseks ja leida uusi ja avaramaid võimalusi õpperaamatute kirjastamiseks,

c) panna rõhku kirjastatud teoste levitamisele.

6. Tööstöö toimikonna kaudu:

a) olla vahendajaks kaasvõitlejaile töövõimaluste leidmisel, eriti rõhku pannes kaasvõitlejaile suviste teenistusvõimaluste leidmisele; selleks kaasa tömmata Ülikooli, ametasutisi ja seltskondlikke organisatsioone,

b) astuda samme omapoolsete töövõimaluste loomiseks,

c) leida võimalusi teostada stuudiumi nõuannet ja asuda üliõpilaste õppe- ning elutingimuste uurimisele teostatud majandusliku ankeedi materjalide alusel.

7. Majandustoimikonna tegevuse alal:

a) reorganiseerida Üliõpilaskonna inventari arvestamise kord ja sisse seada inventariraamat uuel alusel. Sisse seada toimikondades nimekirjad nende valduses oleva varanduse kohta,

b) edasi arendada inventari üleandmise küsimust Ülikooli Valitsusega,

c) teostada Üliõpilasmajas remont Üliõpilasmaja kasutamistingimuste võimaluste kohaselt,

d) läbi viia Üliõpilasmajas riidehoiu ümberkorraldus, silmas pidades Üliõpilasmaja ruumide ratsionaalset kasutamist.

8. Edasi arendada Üliõpilassõrgisaali tegevust, pannes erilist rõhku toidu kvaliteedile ja odavusele, sealjuures aga silmas pidades söögisaali majanduslikku tasuvust.

9. a) edasi arendada käsiraamatukogu, eeskätt üliõpilasküsimuste erisuunas; leida võimalusi käsikogu täiendamiseks ja asuda olevate teoste köitmisel,

b) otsida võimalusi, kontaktis ülikooliga, õpperaamatute kättesaadavamaks tegemiseks üliõpilastele,

c) võimaluse korral rakendada teost tegevusse õpperaamatute laenukogu.

10. Osa võtta Akadeemilise Kooperatiivi tegevusest. Lõige kinnitatakse.

III KOOSTÖÖ ÜLIKOOLIGA JA ÕPPEKORRALDUSKÜSIMUSED.

1. Jätkata tihedat koostööd Ülikooli Valitsusega üliõpilaste õppetöö korraldusküsimusi. Selleks juhtida Ülikooli Valitsuse tähelepanu ülikooli õppetöö kiiremale eestistamise vajadusele ja üliõpilaste huvi dele eksamite sooritamiskorralduse küsimusis.

2. Astuda samme Ülikooli Valitsuse ja Haridus-Sotsiaalministeeriumi ees ülikooli õpperaha alandamise vajaduse selgitamiseks ja astuda samme vähemalt haigekassamaksu eraldamiseks praegusest õppemaksust.

3. Algatada üle normaalaja ülikoolis olnud üliõpilaste õppemaksu ümberkorraldamisküsimust eksamimaksuks.

4. Astuda samme ülikooli õppemaksust vabastamise kordade ühtlustamiseks eri teaduskondades.

5. Esineda algatusega stipendiumide süsteemi osaliseks muutmiseks õppelaenu fondiks.

6. Võtta osa akadeemilise kohtu tegevusest ja selgitada tema funktsioonid ja kompetents.

7. Astuda samme selleks, et Tartu Ülikoolis õppivaile soome üliõpilastele alandataks õppemaksu eesti üliõpilaste tasemeni.

Lõige kinnitatakse täiendusega 3. p: algatada mõjuvaid põhjusil üle

normaalaja ülikoolis olnud üliõpilaste õppemaksu ümberkorraldamisküsimust eksamimaksuks.

Üliõpilaselu käsitlev (IV) lõige:

IV ÜLIÕPILASELU.

1. Arendada tihedat koostööd üliõpilaskorraldusorganisatsioonide vahel; selleks algatada ja soodustada ühiseid ettevõtteid kogu üliõpilaskonna ulatuses.

2. Arendada tihedat ja ulatuslikumat koostööd vilistlaskonnaga.

3. „Üliõpilasleht“ jätkab tegevust senisel erapooletul alusel, kaastades üliõpilaskonna kultuurilisi ja kunstilisi harrastusi, pöörates erilist tähelepanu rahvuskultuurilistele püüetele. Käsitada üliõpilaskondlikust seisukohest meie avaliku elu kultuursündmusi ja propageerida Balti Liitu.

Panna rõhku „Üliõpilaslehe“ majandusliku asjaajamise tasakaalustamisele, selleks kaasa tömmates vilistlaskonda.

4. Korraldada üliõpilaste vaheliste konfliktide lahendamise mooduseid.

5. Välja töötada üldüliõpilaskondlik leinakord.

6. Korraldada ja soodustada kehalise kasvatuse arengut üliõpilaskonnas, korraldades üliõpilaskondlikke võistlusi ja kursusi. Osa võtta CIE olümpiaadist ja SELL esivõistlustest.

7. Panna rõhku muusikakultuuri süvendamisele üliõpilaskonnas.

8. Üliõpilaskondlikkude traditsiooniliste tähtpäevade pühitsemine.

9. Lõpule viia üliõpilaskonna arhiivi korraldamine. Jätkata ajakirjanduse bibliografeerimist üliõpilaselu puutuvais küsimusis.

Vaidlusi tekitab „Üliõpilaslehe“ suunda puutuv osa. Ksv. K a e l a s ja M ä d a s s o n pooldavad ära jätta sõna „seniseid“, kuna senine suund pole olnud küllalt erapooletu.

Ksv. Kaelase ettepanek lükatakse tagasi ja lõige kinnitatakse esitatud kujul.

V RAHVUSKULTUURILISED ÜRITUSED.

1. Arendada laiaulatuslikku ja aktiivset osavõttu üldistest rahvuskultuurilistest üritustest.

2. Teostada Vabaduspäeva puhul rahvuslik kõnelend.

3. Juhtida tõsist tähelepanu ja leida võimalusi rahvuskultuuriliseks tööks piirimaades ning omalt poolt selleks aktiivselt kaasa töötada. Lõige kinnitatakse.

VI VALISTEgevus.

1. Osa võtta VII Soome-Eesti üliõpilaspäevadest Soomes ja kaasa tömmata kõiki üliõpilasingkondi.

KEVADSEMESTRI DOKTOREID.

Dr. med. Nikolai Kilk.

Dr. med. Paul Teas.

Dr. med. Karl Kook.

2. Erilist rõhku panna tihedate sidemete jätkamisele hõimumaade ja SELL üliõpilaskondadega ja ühendust pidada Skandinaavia ja Poola üliõpilaskondadega.

3. Korraldada välismaa üliõpilasekursioonide vastuvõttu, kuid võimalikult hoidudes üliõpilaskonna kanda langevaist kuludest.

4. Lauulupe ajal korraldada Tallinnas välismaa üliõpilastele akadeemiline õhtu. Vastu võtta inglise üliõpilaskonna ametlikud esindajad.

5. Teostada üliõpilaste suviva hetust eeskätt hõimumaade ja Inglismaaga. Alustada üliõpilaspriktika kohtade vahetust SELL maade ja Poolaga.

6. Välja anda SELL X konverentsi otsuse kohaselt SELL almanak.

7. Kontakti loomine välismaail õpivate eesti üliõpilastega.

Lõige kinnitatakse.

Töökava tervikuna võetakse vastu.

9. Üliõpilaskonna korraliste kulude eelarve 1933./34. a. kinnitatakse 13.000 krooni suuruses.

Üliõpilaskonna korraliste kulude eelarve kava 1934./35. a. kinnitatakse 15.106,70 kr. ulatuses.

Erakorraliste tulude ja kulude eelarve 1933./34. a. kinnitatakse 5153,26 krooni suuruses.

10.

Läbirääkimiste all sõna ei soovita.

Koosolek lõpeb kell 11.45.

AKADEEMILISI TEATEID

Ülikooli lõpetasid.

USUTEADUSKONNAS: Joh. Schultz.

ÕIGUSTEADUSKONNAS: Romeo Adoson, Madis Aitsam, Erich Amisep, Julius Bergstein, Maria Blatt, Valentin Buldas, Aleks. Erikson, Georg Freiberg, Oskar Hagel, Elmar Jänes, Peeter Johanson, Elmar Kits, Erich Kokker, August Lammas, Arved Liivak, Erich Mäggi, Artur Mühlhausen, Nikolai Pärilin, Elmar Pehap, Oskar Pödder, Elmar Prüli, Erast Pung, Aleks. Rull, Elsa Sarap, Etienne Sire, Aleksander

Suur, Karl Taggel, Julius Thalbach, Eduard Tõhver, Jaan Torrokoff, August Tõns, Otto Tubarik, Peeter Vassiljev, Daniel Vöhmänn, August Anslang, Artur Kuusma.

MAJANDUSTEADUSE OSAK.:

Karl Bamberg, Ellen Habicht, Bela Koslovski, Salme Mangelson, Aleks Margevitsch, Zivje Meilach, Jaan Must, Eduard Nõmmik, Ernst Olev, Artur Pahlberg, Alide Prakson, Märt Tõns, Karl Abel, Salme Lang, Elfriede Nirk, Arthur Särge, Marie Tumma.

ARSTITEADUSKONNAS: Juda Baran, Bruno Eindorf, Jenny Kahro,

Salomon Kalk, Lev Kaplan, Leo Kosenkranus, August Moks, Aleksander Studemeister, Gottfried Suurküla, Karl Treial, Helene Väär, Maksimilian Zastrov, Behr Ginsburg.

FARMAATSIA OSAKONNAS:

Helga Volmer, Elfriede Puusepp, Ralf Soosaar.

FILOSOOFIATEADUSK.:

Helene Bollmann, Linda Hammermann, Anna Lootsmann, Gerda Raadi, Lydia Raudsep, Ilse Vender, Alide Umbleja, Linda Antje, Hans Kentmann, Aino Otto, Linda Tamm, Salme Köögerdal, Hilda Mühlberg, Bertha Treufeldt, Mihkel Tedre,

Leida Kant, Aino Völma, Hilda Ringeveldt.

MAT-LOODUSTEADUSKONNAS: Rolf Aavakivi, Leo Andrejev, August Kasvand, Karl Plumann, Martin Soome, Arnold Steinberg (kõik matemaatika alal ja cum laude); Edgar Krusenberga ja Erich Riitsland (mõlemad cum laude) ning Karl Treimann (keemia alal); loodusteaduste alal Arnold Linnamägi, Elsa Pastak, Senta Riig-Reinvaldt (viimased kaks cum laude).

PÖLLUMAJANDUSTEADUSKONNAS: Artur Holberg, Albert Irs, Julie Klesment-Peets, Peeter Käär, Gustav Laane, Ado Lampson, Konstantin Mikk, Karl Nagel, August Paas, Alfred Pless, Marie Steinmann, August Velner. Sama teaduskonna metsaosakonna — Ferdinand Telling.

ÜLIKOOLI REKTOR PROF. J. KÖPP

viibib suvepuhkusel 1. juunist kuni 1. augustini. Rektori kohuseid täidavad prorektorid J. Uluots 1. VI—18.VI ja 18.VII—I.VIII; H. Jaakson 18.VI—18.VII.

PROF. H. JAAKSONI

kinnitas Vabariigi Valitsus edasi prorektoriks kolmeks aastaks, arvates 1. juunist s. a.

PROF. P. TREIBERG

sõidab ülikooli filosoofiateaduskonna esindajana ülemaailmelsele ajaloo-teadlaste kongressile, mis peetakse Varssavis 21.—28. augustini s. a. Sealsamas peetakse samal ajal Ida-Euroopa ajalooeltside föderatsiooni kongress, millest arvatavasti

PROF. H. KRUUS

osa võtab. Kumbki esineb vastaval kongressil ettekandega.

DOTS. J. KOPVILLEM

sõidab teaduslikul otstarbel Inglismaale.

ASSISTENT A. MÄÄRALE

on avanenud võimalus sõita kaasa Eesti heeringalaevastikuga Islandi vetesse käesoleval suvel. Peale tutvumise kalaasjandusega sellel retkel on nimetatul ülesandeks hankida zooloogilist materjali ülikoolile sealselt merest.

PROF. K. RAMULI

määras HSM didaktilis-metoodilise seminari juhatajaks kolmeks aastaks. Prof. Ramul täitis selle asutise juhataja kohuseid seni prof. P. Põllu surmast alates.

AMETISSE KINNITATI:

metsakasvatuse kabineti noor. ass. k. t. B. K o l j o — sama kabineti noore-

maks assistendiks; loomakasvatuse kabineti van. ass. k. t. A. Steinberg — sama kabineti vanemaks assistendiks; zootehnika katsejaama van. ass. k. t. — N. M a a s i n g; metsakasvatuse kab. noor. ass. k. t. — V. M u t t j a väikeloomakasvatuse kabineti abiasistendi E. R a u d s e p a teenistusaega pikendati; silmakliiniku noor. assistent Salme V ö h r m a n n — sama kliiniku vanemaks assistendiks; sama kliiniku noor. ass. k. t. G. S u u r k ü l a nooremaks assistendiks; vaimu- ja närvihaiguste kliiniku noor. ass. k. t. — G. K u l l; kõrva-, nina- ja kurguhaiguste kliiniku noorem assistent O. K r a m a n n — sama kliiniku vanemaks assistendiks; lastekliiniku noor. assist. — A. M o k s; II sisehaiguste kliiniku noor. ass. — F. K i e n a s t; vaimu- ja närvihaiguste kliiniku noor. ass. — A. K o v k i n; loomaarstiteaduskonna histo- ja embrüoloogia-instituudi abijõududeks A. D a n i e l ja V. M ä g i.

JAAN POSKA NIM. STIPENDIUMI

saajaks on kinnitatud diplomitud edasiõppija A. M ä g i üheks aastaks.

Valfried Krastinile ja Vasili Randmetsale pikendati diplomitud edasiõppijaks olemise aega.

KESKKATALOOG ÜLIKOOLI RAAMATUKOGUS.

Ülikooli pearaamatukogus valmib keskkataloog, kus leiduvad sedelid ka kõigis teistes ülikooli asutistes olevaist raamatuid. Võimaluse selles andsid moodunud talvel korraldatud hädaabitööd, mil võidi välja kirjutada vastavad sedelid ülikooli asutiste raamatukogudes. Uute juuretulevate raamatute sedelid saadetakse keskkataloogi jaoks edaspidi juba iga asutise poolt kohe peale saabumist.

EESTI KEELE LEKTORIKOHAD ÜHENDATI.

Vab. Val. otsusega 19. okt. 1932 ühendati kaks eesti keele lektori kohta, arvates 1. juulist 1933. Sellest tähtpäevast peale kinnitati ametisse ainsana eesti keele lektorina senine lektor J. V. Veski. Ametist vabaneva lektori J. A a v i k u valis Ülikooli Nõukogu eradotsendiks eesti keele alal.

ORTOPEEDILISE POLIKLIINIKU

asutamise Tartu Ülikooli juures on HSM kinnitanud. Polikliinik hakkab töötama I haavakliiniku ruumes dots. B. J ü r g e n s i juhatusel, kasustades ka kehakasvatuse instituuti ortopeedilise võimlemise jaoks.

Kevadsemestril promoveerunud doktorid.

ALMA TOMINGAS — FARMAATSIA DOKTOR.

8. apr. s. a. kaitses oma väitekirja mag. pharm. Alma Tomingas, teemal: „Autoksüdatsoonprotsessist rasvõlides“. Ametlikeks oponendeks olid prof. J. Stamm, prof. A. Rammul ja prof. G. Barkan.

Alma Tomingas on sündinud 2. sept. 1900 Rakveres. Üldhariduse sai Rakvere Stroinovsky eragümnaasiumis. Tartu Ülikooli arstiteadusk. rohuteadusk. astus 1925. a. sügisel, mille lõpetas 1928. a. cum laude. 15. okt. 1928. a. on töötanud farmakognosia instituudi noor. assist. k. t-na ja 1929. a. alates noor. assist. 1929. a. omandas mag. pharm. kraadi ja 1. juunist 1929. a. kinnitati farmakognosia inst. van. assistendiks, missuguses ametis on praeguseni.

KARL KOOK — ARSTITEADUSE DOKTOR.

10. mail s. a. kaitses ülikooli aulas oma doktoriväitekirja Tartus tegev arst Karl Kook. Väitekirja teemaks oli: „Võrdlevaid uurimusi mõningate keemiliste ainete toimest embrüonaalsesse koesse ja Roussarkoomisse koekultuuris“. Ametlikudeks oponentideks olid prof. K. Schlossmann, prof. A. Valdes ja dots. U. Karell.

Karl Kook on sündinud 6. veebruaril 1899. a. Tartumaal Raadi vallas taluomaniku pojana. Lõpetanud Hugo Treffneri nimelise gümnaasiumi 1919. a. kevadel. 1919. a. sügisel astunud Tartu ülikooli arstiteaduskonda. 1922. a. astus Berliini Friedrich-Wilhelmi ülikooli, kus viibinud nelja kliinilise semestri vältel 1924. a. kevadeni. 1924. a. uuesti immatrikuleeritud Tartu ülikoolis ja üliõpilasena töötanud ülikooli naistekliinikus. Riigieksamid sooritanud 1925. a. sügis- ja 1926. a. kevadsemestril. 1925. a. detsembris kinnitatud ülikooli naistekliiniku assistendiks, millises ametis viibinud 1928. a. mail. Ülikooli teenistusest lahkudes asunud praktiseerima Tartu naistehaiguste ja sünnitusabi erialal, ühteaegu osa võttes Eesti Arstide Ühingu organiseerimisest ja Tartu Erakliiniku ellukutsumisest 1929. a. jaanuaris, millises asutises ka tänini töötab günekoloogina. 1928., 1929. ja 1930. a. suvehooajal tegelenud Kuresaare linnavalitsuse kutsel sealses linna mudaravilas naistearstina. Doktorandi eksamid sooritanud 1929. a. kevadsemestril. Dr. med. Karl Kook kuulub EÜS'i viistlasperre.

NIKOLAI KILK — ARSTITEADUSE DOKTOR.

13. mail s. a. kaitses oma doktoriväitekirja linna nakkushaiguste

SELL üliõpilaskondade ekskursioon Itaaliasse 14. aug. — 10. sept. 1933.

Teatavasti otsustas SELL X konverents korraldada tänavuse suvimatka Itaaliasse.

Ekskursiooni kava on muudetud võrreldes varemotsustatuga. Nimelt teostatakse kogu reis n. n. autocar'idel, s. o. suurtel kinnistel reisi-autobustel, milledes 36 istekohta ja mis eriti ehitatud selle ekskursiooni jaoks.

Ühtlasi on alandatud sõiduhinda, pikendatud marsruuti ja kulude hulka võetud kõik väljaminekud: reis, hotellid, eined, pääsmed, väljasõidud, jootrahad jne. 29-päevalise kestvuse juures maksab reis Smk. 4500.— (umbes 250 E. Kr.), milline tasutav ka mõnes teises välisrahas.

Osa võtta võivad üliõpilased, üliõpilasvilistlased ja vilistlased abikaasadeaga. Eraisikuid kaasa ei võeta. Registreerimise tähtpäev on 15. juuli 1933. Välistoimkond, Üliõpilasmaja, Tartu. Registreerimisel tuleb teatada ees- ja liignimi, sünd. aeg, kas üliõp., ül.-vil., või vil., kas omab isikliku välispassi ja kust soovib reisi alustada (Tallinnast, Viljandist või Valgast). Ülesandmisel tasuda registreerimismaks. Smk. 300.—, mis hiljem ekskursioonimaksust maha arvatakse.

Ekskursiooni juhivad: I pool teekonda kuni Veneetsiani — SELL Keskbüroo juhataja H. Paalman; ringreisi Itaalias ja tagasitulekuteed — prof. dr. jur. E. Ein. Ekskursioonile võib liituda ka tee peal, seevõrra väheneb osavõtumaks.

Välispassi eest tuleb võimalikult sõitjatel enestel hoolitseda. On vajalikud järgmised viisumid: Poola jaoks kahekordne transiitviisum, Ungari sissesõiduviisum, Jugoslaavia transiitviisum.

Kui leidub nelja riigi peale osavõtjaid kahe autobuse jaoks, siis teostatakse teisega pikem ekskursioon, tagasisõiduteel: Pisa, Genova,

CIE olümpiaad Torinos ja Milano näitus. Nimetatud juhul jõutakse Eestisse tagasi 15. sept. ja kulud tõusevad Smk. 700.— võrra.

Igas suuremas linnas, kus peatatakse, korraldab linnanäitamist kohalik üliõpilaskond ja teostatakse ringsõit autocar'il. Budapestis võetakse osa aasta suurimast sünnimusest — St. Stephani päevast. Veneetsias võetakse osa CIE kongressist ja Veneetsia suurest gondlipeost. Pidu- ja õhtuülikonda reisel ei vajata.

Reisikava on järgmine:

- 14/8 Hom. väljasõit Helsingist. Lõuna Tallinnas. Öhtuks Viljandisse.
- 15/8 Varahommikul edasi Viljandist. Lõuna Riias. Öhtuks Königsbergis.
- 16/8 Varahommikul edasi Königsbergist. Lõunaks Varssavis.
- 17/8 Varahommikul edasi Krakovi. Lõunaks Krakovis.
- 18/8 Varahommikul Vjelicka soola-kaevandustes. Lõuna Ruzomberoki kuurordis (Tšehhi). Öhtul Esztergomi klooster ja Budapest.
- 19/8 Budapest. 20/8 St. Stephani päev.
- 21/8 Varahommikul väljasõit Budapestist. Lõuna Balatoni ääres Tihany poolsaarel. Öhtuks Zagrebisse (Jugoslaavia).
- 22/8 Varahommikul edasi Zagrebist. Päeval ringsõit Ljubljanas. Lõunaks Adelsbergi koobastes. Öhtuks üle Trieste Fiumesse.
- 23/8 Fiume ja Abbazia kuurort.
- 24/8 Varahommikul edasi Fiumest. Lõunaks Gardajärve lõunakaldale. Peale lõunat laevasõit Rivasse.

Öhtuks Rivas, Gardajärve põhjakaldal.

- 25/8 Varahommikul tagasisõit Veneetsiasse. Peatus Veronas, Lõuna Vincenzas. Peatus Padovas, p. I. Veneetsias.
- 26/8 CIE kongressi avamispäev Veneetsias. Öhtul gondlipidu kanalil.
- 27/8 Veneetsia ja Lido saar.
- 28/8 Varahommikul edasi Veneetsiast. Lõunaks Firenzes.
- 29/8 Varahommikul edasi Firenzest. Lõunaks Orvieto mägilinnas. P. I. läbisõit Roomast. Öhtuks Neapolis.
- 30/8 Napoli ja ekskursioon Salernosse.
- 31/8 Napoli, Pompei ja Pozzuoli (Vesuv).
- 1/9 Hommikul laevaga Capri saarele.
- 2/9 Hommikul tagasi. Lõunaks uues linnas Littorias. P. I. Roomas.
- 3/9 Rooma ja Vaticano.
- 4/9 Room ja Via Appia.
- 5/9 Varahommikul tagasi Roomast. Lõunaks Bolognas. Öhtuks Trentos.
- 6/9 Varahommikul edasi Trentost. Lõunaks Passo del Brenneros. P. I. Innsbruckis. Öhtuks Saksa kuurordis Kochelis.
- 7/9 Varahommikul edasi Kochelist. Hommikul ringsõit Münchenis. Lõunaks Straubingis. P. I. Pilzenis. Öhtuks Prahast.
- 8/9 Varahommikul edasi Prahast. Lõunaks Tšehi-Saksa piiril. P. I. Breslaus. Öhtuks Poznanis (Poolas).
- 9/9 Varahommikul edasi Poznanist. Lõunaks Marienburgis. P. I. Königsbergis. Öhtuks Tilsitis.
- 10/9 Varahommikul edasi Tilsitist. Lõunaks Riias. Öhtuks Valgas ja Tartus.

haigla juhataja Nikolai Kilk. Väitekirja kaitsmine toimus ainel: „Mitmekesiste riniitide puhul nina limanahal leiduvaist difteriabatsillidest“. Ametlikeks oponendeks olid prof. K. Schlossmann ja dots. E. Saareste.

Nikolai Kilk on sündinud 17. nov. 1892. a. Tartumaal, Mäksa-Kaagvere vallas, Tõlgu talus. 1908. a. astus ta õppima H. Treffneri gümnaasiumi, mille kursuse lõpetas 1916. a. kevadel. Sama aasta sügisel immatrikuleerus Tartu ülikooli arstiteaduskonna üliõpilaseks, astudes ühtlasi ka Eesti Üliõpilaste Seltsi liikmeks. Saksa okupatsiooni tule-

kul ülikoolitööst ajutiselt eemale jäänud ja kaitseväes teeninud, täites Tartu garnisonis velskeri kohuseid. 1920. a. sügisel uuesti ülikooli astunud ja arstiteaduskonna kursuse lõpetanud arsti astmega detsembrikuus 1924. a. Selle järele olnud 1. veebruarist 1925. a. kuni 1. jaan. 1926. a. Tartu ülikooli tervishoiu-instituudi assistendiks. 1925. a. sügisel lõpetanud Tartu ülikooli arstiteaduskonna juures korraldatud linna- ja maa-arstide kursused. 10. nov. 1925. a. alates arstiks Tartu linna nakkushaiglas. 1929. a. soovitanud ülikooli juures doktorandi-eksamid 1931. a. 1. aprillist valitud

Tartu linna nakkushaigla juhatajaks, millisel ametkohal töötab tänaseni.

PAUL TEAS — ARSTITEADUSE DOKTOR.

20. mail s. a. kaitses doktori-väitekirja Lääne maahaigla juhataja Paul Teas. Väitekirja teemaks oli: „Mudakümbulusravi toimest reumatiliste haiguste juures, eriti verepildi muutustest“.

Ametlikud oponendid olid prof. K. Konik, prof. J. Miländer ja dots. V. Vadi.

Paul Teas on sündinud Tartus 1895. a. 27. dets. Lõpetanud 1916. a. kevadel Tartu Aleksandri gümnaa-

siumi. Sama aasta sügisel astunud Tartu ülik. arstiteaduskonda, ühtlasi organiseerudes EÜS'is. 1923. a. detsembris lõpetas Tartu ülik. arstiteadusk. arsti astmega. 1924. a. jaan. — 1927. a. okt. töötanud assistendina T. ülik. II sisehaig. kliinikus. 1926. a. end täendanud Pariisis, töötades sisehaiguste ja röntgendiagnostika alal. 1927. a. kevadel sooritas doktorandi eksamid. 1927. a. sügisest alates on Lääne maahaigla juhataja.

Teateid Lätist.

LÄTI ÜLIKOOLI REKTORIKS
PROF. DR. CHEM. JULIJS
AUSKAPS.

15. mail. s. a. toimusid Läti ülikooli uue rektori valimised — rektori kuldketi üleandmisega.

Uueks rektoriks järgneva õppeaasta peale valiti prof. dr. chem. Julijs Auškaps, lahkunud se-

nise rektori prof. dr. M. Bimani asemele.

Prof. dr. chem. Julijs Auškaps sündis 2. juunil 1884. a. Baiškaleni vallas kooliõpetaja pojana. 1903. a. astus ta Peterburi Tehnoloogia instituudi keemiaosakonda, mille lõpetas 1910 a. kiituskirjaga.

1911. a. valiti ta dotsendiks Peterburi naispolittehnikumi. 1915. a. Auškaps leiutas uue meetodi aromaatiliste süsivesikute saamiseks nahvtast. Selle järele komandeeriti ta Kaasani selle meetodi realiseerimiseks.

1920. a. tuli prof. Auškaps kodumaale tagasi. Ta valiti Läti ülikooli keemilise tehnoloogia dotsendiks.

1922./23. a. — 1923./24. a. oli A. Läti ülikooli keemia teaduskonna sekretäriks ja 1924.—26. a. sama teaduskonna dekaaniks.

1928. a. anti prof. Auškaps'ile Prantsuse Akadeemia aumärk (Officier d'Academie), kus ta promoveeris keemia doktoriks.

Toimetusele saadetud.

„Eesti rahva ajalugu“ nr. 4.
Toimetanud: J. Libe, A. Oinas, H. Sepp,
J. Vasar. K.-ü. „Loodus“.

Käesolev vihik algab saarlaste 1261. a. vastuhakkamise kirjeldusega, mis moodustab jätku eelmise vihu käsitlusele eestlaste ja sakslaste vahel kujunevaist suhteist. Edasi jälgitakse kokkuvõtlikult uute võimude omavahelisi tülisid ja Vana-Liivimaa maakaitse ülesandeid välisvaenlaste vastu, kusjuures eriti reljeefselt on valgustatud „põlisvaenlased“ — Vene hädaohu suurenemine XV sajandil ja venelaste sõdimisviisi julmused. Üksikasjalikult peatutakse Harju vabadusvõitluse ja selle ühiskondlik-majanduslikkude eelduste ja poliitiliste tagajärgede juures, kuna eestlaste sise-olukorra, sotsiaalse liigestuse, mõisate tekkimise jne. küsimused peale Jüriöö liikumist on koondatud eritsükli, mille käsitlus järgneb tulevases vihus.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Vastutav ja peatoimetaja: Erika Veidenbaum. Tegevtoimetaja: Eduard Sitska. Toimetuse liikmed: Meta Lugus, Jaan Ots.
Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

UUDISTEUSED:

E. Maddison: Parlamentarism ja Eesti põhiseadus.

Elav Teadus 17. 103 lk.

Sisuku küsimused: Missugused on parlamentarismi olulised tunnused. Inglise parlamentarism ja selle areng. Parlamentarism teistes maades. Parlamentarism Eestis. Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmiseel nõude arvustus.

Dr. Jaan Port: Iluaiad ja kodu ümbruse kaunistus.

Elav Teadus 18. 27 pildi ja plaaniga, 104 lk.

Sisu: Iluaia üldtähtsusest. Iluaianduse algelemendid. Ilupuud, nende tarvitamisest, istutamisest ja nende eest hoolitsemisest. Eriliste esteetiliste omadustega ilupuud. Ilupõõsad, lilled. Püsililled ja suvililled. Muru. Aia piirded. Iluaia korraldus. Iluaia asutamine. Iluaedade stiilid. Aia teed, trepid, müürid, kunstlikud veekogud, lehtiad, aiamajad, varikäigud. Aia mööbel ja muud aia ilustusvahendid. Talundite iluaedade korraldamise sihtjooni. Kirjandust.

Raamatute hinna 1 kr., köites 1 kr. 50 s. markides või rahas ettesaatmisel tellida postikuludeta Eesti Kirjanduse Seltsilt, Tartu, Suurturg 12, posti jooksev arve 20-36.

Salvaator

meie magus

õlleuudis

A./S.A. Le Coq

Üldiselt tunnustatud
on meie õlled

P i l s e n

D o m b r ä u

(Müncheni õlu)

G l a d i a t o r

j a P o r t e r

Selle piletiga võib võita igauks

15.000 krooni.

NAPSI- JA LIKÖÖRIVABRIK

EMLO

Tallinn, Pikk 17
Telefon nr. 431-08

Tartu, Riia 22-a
Telefon nr. 13-65

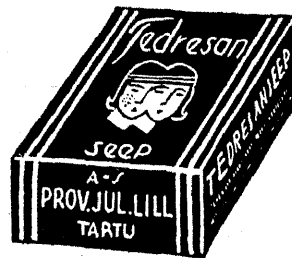
Konjakid

Liköörid

Napsid

kõrges headuses

Saadaval igas restoranis ja viinakaupluses Eestis

KEVADE
ON KÄES...

Kõik teavad, et
kevadine päike
põhjustab tedre-
tähti.

Parim vahend tedretähtede vastu on aga

T E D R E S A N

KREEM SEEP

mis hävitavad tedretähed, vinnid ja teised plekid
näolt. Annavad nahale ilusa valge jume.

Ainuvalmistaja:

Keemilis-kosmeetiline laboratoorium

A/S. Prov. JULIUS LILL —
TARTUS.